

Economisch-Statistische Berichten

Op de drempel van 1955

★

Prof. Dr P. B. Kreukniet
Fiscale conjunctuurpolitiek

★

Mr K. P. van der Mandele
Wat men niet kan veranderen,
heeft men te aanvaarden

★

Drs J. Amelung
Het sigarenverbruik
na de accijnswijziging van 1952

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1960

WOENSDAG 5 JANUARI 1955

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIJSTRAAT 172

AMSTERDAM

Incasso van kwitanties en
handelsswissels

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

ANTIQUARISCH te koop gevraagd

Gebonden jaargangen van de
ECONOMIST 1940 t/m 1951

Brieven onder Nr. E.-S.B. 1-1, Bur. v. d. blad — Postbus 42 — Schiedam

WERKGEVERS WERKNEMERS

DE ONMISBARE SCHAKEL IS DE

**Hollandsche Societeit
van Levensverzekeringen N.V.**

Ao 1807

COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN

KAPITAALVERZEKERINGEN

LIJFRENTEN

DIRECTIEPENSIOENEN

COMPAGNONSVZERZEKERINGEN

Hoofdkantoor:

Amsterdam-C. Herengracht 475 Telefoon 49100

Kantoren door het gehele land

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

BERICHT

Voor de jaargang 1954 van „Economisch-Statistische Berichten” zijn banden beschikbaar tegen de prijs van f 4,25.

Uw bestelling gelieve u te richten aan: Kon. Ned. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Postbus 42, Schiedam.

ECONOMISCH, STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam.*

Redactie-adres voor België: *Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepest) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.*

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Op de drempel van 1955

Zij die telkenjare zorgvuldig de cijfers rangschikken voor het opmaken van de balans van ons land over het verstreken jaar, hebben met tevredenheid geconstateerd, dat 1954 voor Nederland in economisch opzicht goed en voorspoedig is geweest.

De toeneming van de industriële productie bedroeg in vergelijking met 1953 8 pCt; in vergelijking met 1948 niet minder dan 54 pCt. De arbeidsproductiviteit die ons lange tijd zorgen baarde ontwikkelde zich niettegenstaande de krappe arbeidsmarkt bevredigend. De productie per arbeider nam in de eerste helft van 1954 vergeleken met de overeenkomstige periode van 1953 met 4½ pCt toe, vergeleken met 1948 zelfs met 30 pCt. Daarbij bleven de industriële investeringen zich op een hoog peil bewegen.

De export blijft toenemen. In de eerste negen maanden van het achter ons liggende jaar is het volume van onze totale uitvoer ten opzichte van dezelfde periode in 1953 met 20 pCt gestegen, ten opzichte van 1948 met niet minder dan 230 pCt. Mede als gevolg daarvan bezit Nederland thans een monetaire reserve, die ons in staat zou stellen de eerste schokken van een terugslag in de conjunctuur op te vangen.

Deze voorbeelden willen niet meer dan een illustratie geven van de gang van zaken gedurende het zojuist afgesloten jaar 1954. Zij zouden met enige andere zijn aan te vullen: record-productie in de bouwnijverheid, in het algemeen behoorlijk gevulde orderportefeuilles, gestegen binnenlands consumptiepeil; ook per hoofd van de bevolking, want de aanzienlijke loonsverhogingen, die gedurende het afgesloten jaar plaatsvonden, werden slechts gevolgd door een beperkte stijging van de kosten van levensonderhoud.

Anderzijds treffen wij onder het hoofdstuk „Buitenland” op onze balans enige dubieuze posten aan, die gezien onze afhankelijkheid van het buitenland aandacht verdienen. Het pleidooi voor een vrijere internationale handel wordt nog steeds niet weersproken, maar wordt anderzijds te weinig gevolgd door concrete maatregelen. Bovendien is er een stagnatie opgetreden bij de integratie van West-Europa. Deze stagnatie was aanleiding tot pessimistische beschouwingen over dit onderwerp. Dit pessimisme gaat te ver. Het is waar, dat er een respectabel aantal mislukte integratieplannen bestaat. Men moet er zich echter voor hoeden hieruit voorbarige conclusies te

trekken. Het is een onomstotelijk feit, dat de verdediging van de Westeuropese positie in de wereld slechts langs de weg van een nauwe m.n. economische aaneensluiting tot een oplossing kan worden gebracht. En het is aan geen twijfel onderhevig, dat deze weg de volledige instemming heeft van brede lagen der Europese bevolking. Men zal zich echter op de methode moeten bezinnen. De grootse blauwdrukken zullen plaats dienen te maken voor zake-lijk weloverwogen plannen, waarbij men zich naast bepaalde principiële richtlijnen moet laten leiden door een praktisch opportunisme, dat van de feitelijke zich voordoeende mogelijkheden een zo goed mogelijk gebruik maakt. Dit is niet steeds een spectaculair, doch wel een in velerlei opzicht vruchtbaar werk. Dit wil niet zeggen, dat het politieke vuur daarbij niet voor een voortdurende stimulans zou moeten en kunnen zorgen.

De Benelux-landen zijn het afgelopen jaar in rustiger vaarwater terecht gekomen, dat intussen weer enigszins woeliger begint te worden, nu de verstarring op het agrarische gebied om verschillende redenen dwingender om een oplossing gaat vragen. Achter deze nieuwe branding schemeren echter de omtrekken van een veiliger ree en zelfs het beeld van een haven. De betrekkelijke rust in de industriële sector is o.a. te danken aan het feit, dat de Nederlandse uitvoer naar België zich min of meer op hetzelfde niveau blijft bewegen, terwijl de Belgische uitvoer naar Nederland stijgt. Aangezien hier van kunstmatige hindernissen niet wezenlijk meer kan worden gesproken, betekent dit o.a. dat men de speling van onze concurrentiepositie t.o.v. het buitenland niet moet overschatten.

In dit verband wordt van toenemende betekenis het feit, dat zich binnen onze grenzen een prijsverstarring voordoet, die practisch iedere beweging naar beneden blokkeert. Deze situatie is niet zonder gevaren. Wanneer een verdere stijging van de prijzen zou optreden en daarmee een nieuwe loonsverhoging onvermijdelijk zou worden, met alle repercussies daarvan op het prijspeil, zou stellig moeten worden gevreesd, dat het Nederlandse bedrijfsleven een onvoldoende concurrentiemarge zou verkrijgen. Daarmede zou hetgeen in de loop der jaren zorgvuldig werd opgebouwd, in snel tempo kunnen afbrokkelen. De gunstige gang van zaken maakt dus om al deze redenen een waakzaam beleid niet overbodig.

's-Gravenhage.

G. BROUWERS.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Op de drempel van 1955, door Prof. G. Brouwers	3	Bedrijfseconomische notities:	
Fiscale conjunctuurpolitiek, door Prof. Dr P. B. Kreukniet	5	De P.T.T. in 1953, door Drs Th. M. Scholten ..	15
Wat men niet kan veranderen, heeft men te aanvaarden, door Mr K. P. van der Mandele	10	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ..	17
Het sigarenverbruik na de accijnswijziging van 1952, door Drs J. Amelung	14	Statistiek en:	
		Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	17
		Bankstaten	18

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr P. B. KREUKNIET, Fiscale conjunctuurpolitiek.

Onder de titel „De mogelijkheden ener fiscale conjunctuurpolitiek bij de huidige economische structuur van Nederland” verscheen onlangs het rapport van een commissie uit de Vereniging voor Belastingwetenschap. De commissie heeft haar taak niet beperkt tot de fiscale conjunctuurpolitiek, maar haar onderzoek uitgebreid tot de fiscale structuurpolitiek. Schrijver brengt een aantal bedenkingen in tegen het betoog van de commissie t.a.v. de structurele kapitaalschaarste, de starheid van loonpeil en rentevoet en het verband tussen kapitaalschaarste en bevolkingsgroei. Het strijdpunt of in Nederland heden ten dage structurele kapitaalschaarste bestaat of niet — een minderheidsrapport was daarvan het resultaat — acht schrijver irrelevant, aangezien uit deze laatste toch niet met stelligheid een duurzame „structurele conjunctuur” voortvloeit, zodat de noodzaak van duurzame structurele belastingmaatregelen er evenmin uit volgt. Dit betekent geenszins dat in ons land in de tegenwoordige omstandigheden een structurele belastingpolitiek onnodig zou zijn. Op het terrein der echte fiscale conjunctuurpolitiek kunnen de belastingen bij het streven naar een stabilisatie van de totale koopkrachtstroom op twee wijzen als instrument dienst doen: 1. zij kunnen worden gebezigd om een wisselend bedrag aan de koopkrachtstroom te onttrekken; 2. zij kunnen worden gebruikt om het gedrag der economische subjecten zodanig te beïnvloeden, dat daardoor een stabilisatie van de koopkrachtstroom wordt bevorderd. Schrijver gaat op deze punten uitvoerig in. Tot slot wijst schrijver op de beperkte draagwijdte van de fiscale conjunctuurpolitiek.

Mr K. P. VAN DER MANDELE, Wat men niet kan veranderen, heeft men te aanvaarden.

Dit artikel bevat een weergave van de Nieuwjaarsrede van de voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam. In aansluiting op zijn vorige Nieuwjaarsrede gaat hij nader in op de inhoud van het begrip co-existentie, dat door hem in verband met de verhouding tussen Oost en West werd gebruikt. De toekomstige status van Duitsland is van centrale betekenis, waarbij in de eerste plaats gedacht moet worden aan de economische aspecten: onze economische steunpunten in de wereld worden eerder dan onze militaire bedreigd. Het economisch potentieel van de beide delen van Duitsland gaat steeds meer op in de Oostelijke en Westelijke buurgemeenschappen. De rol die Nederland kan spelen gezien onze ligging aan de Rijn-Donau-lijn, met het Oostelijke blok aan de ene zijde en Engeland aan de andere, zal afhangen van de wijze waarop de onderhandelingen door onze vertegenwoordigers gevoerd zullen worden. De ontwikkeling van de wereldexport wijst bovendien op de toenemende relatieve betekenis van het intra-continentale verkeer. Ten slotte wordt een bevestigend antwoord gegeven op de vragen, of er een redelijke kans bestaat om met het Oosten tot overeenstemming te komen en of er voor het Westen een kans op een menswaardig bestaan is.

Drs J. AMELUNG, Het sigarenverbruik na de accijns-wijziging van 1952.

De Nederlandse sigarenindustrie ondervond in de

jaren na de oorlog grote moeilijkheden, voornamelijk als gevolg van een sterke vermindering van het binnenlandse sigarenverbruik, en wel van 178 per hoofd in 1938 tot 70 in 1951. Door de betrekkelijk geringe spreiding van deze industrie werden enige gebieden speciaal door deze ontwikkeling getroffen. Het aldus ontstane werkgelegenheidsprobleem bracht de Regering tot het voorstellen van fiscale tegemoetkomingen aan de sigarenindustrie: de omzetbelasting werd opgeheven en de accijns verlaagd. Voor de benadering van de mogelijke omzetvergroting als gevolg van deze maatregelen werd een berekening van de prijselasticiteit van sigaren gemaakt; op basis van de verbruikscijfers 1925-1938 werd een uitkomst van -1 verkregen. In kringen van het bedrijfsleven bleken echter andere gedachten te bestaan en werd een prijselasticiteit tussen -2 en -3 gesuggereerd. Schrijver heeft een onderzoek ingesteld naar de ontwikkeling van het sigarenverbruik sedert 1952, en vindt een vermeerdering met 20,5 pCt. De twee oorzaken van de stijging zijn de inkomensstijging en de prijsverlaging. Nadat de eerste factor werd geëlimineerd, kon nagegaan worden hoe groot de prijselasticiteit was. Schrijver constateert, dat deze ligt tussen ca -1 en $-1,1$, dus inderdaad zoals in 1952 werd berekend.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr P. B. KREUKNIET, Politique de conjuncture fiscale.

La „Vereniging voor Belastingwetenschap” a publié récemment un rapport sur les possibilités d'une politique de conjuncture fiscale dans le cadre de la structure économique actuelle des Pays-Bas. L'auteur étudie ce rapport et en résume les conclusions. Ce document se divise en deux parties: d'une part un examen détaillé des rapports existant entre la politique fiscale et le développement structurel et d'autre part une étude sur l'impôt, envisagé comme moyen de stabilisation du pouvoir d'achat global.

Mr K. P. VAN DER MANDELE, Il faut accepter, ce qu'on ne peut pas changer.

Cet article comprend un compte-rendu du discours de Nouvel An du Président de la Chambre de Commerce et Fabriques de Rotterdam.

Drs J. AMELUNG, La consommation de cigares après la modification du droit d'accises en 1952.

Le recul de l'industrie du cigare après la guerre a provoqué la prise de certaines mesures par le gouvernement: la taxe sur le chiffre d'affaires (omzetbelasting) sur les cigares a été supprimée en 1952 et simultanément le droit d'accises sur les cigares a été abaissé. Une estimation portant sur la période 1925-1938 a démontré une élasticité des prix de -1 , mais les industriels intéressés ont suggéré une élasticité de l'ordre de -2 à -3 . L'auteur indique, sur base des chiffres de consommation de 1952 et 1953, que l'élasticité des prix paraît en réalité s'établir de -1 à $-1,1$.

Fiscale conjunctuurpolitiek

Op 1 April 1950 installeerde de toenmalige voorzitter van de Vereniging voor Belastingwetenschap een commissie onder voorzitterschap van Prof. Dr M. J. H. Smeets die als opdracht ontving na te gaan „op welke wijze de belastingen het best manipuleerbaar kunnen worden gemaakt ten behoeve van het voeren van een fiscale conjunctuurpolitiek”. Enige maanden geleden kwam deze commissie met haar taak gereed. De vrucht van haar arbeid was een rapport, dat is verschenen in de reeks Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap. Aan de bespreking van dit rapport heeft de vereniging op 27 November jl. een vergadering gewijd.

Het is een belangrijke en belangwekkende materie die het genoemde rapport behandelt. Niet alleen de belastingdeskundigen maar ook de economen dienen het bestuur van de Vereniging voor Belastingwetenschap er dankbaar voor te zijn dat het tot dit onderzoek het initiatief heeft genomen, aangezien het zeker is dat de gezamenlijke visie van een aantal tot oordelen bevoegden op het vraagstuk hoe een belastingstelsel aan de eisen van een politiek van conjunctuurbeheersing dienstbaar gemaakt kan worden een waardevolle aanvulling van de bestaande literatuur is.

Het rapport draagt de titel „De mogelijkheden ener fiscale conjunctuurpolitiek bij de huidige economische structuur van Nederland”. Vergelijking van deze titel met de opdracht leert dat de commissie zich in één opzicht een niet in de opdracht aanwezige beperking heeft opgelegd door slechts het huidige Nederland als onderzoeksobject te kiezen. Niemand zal haar hierover vermoedelijk hard vallen. In andere opzichten is de commissie aanmerkelijk buiten haar boekje gegaan. Ten eerste heeft zij de gehele fiscale conjunctuurpolitiek tot onderwerp van onderzoek genomen en niet alleen het manipuleerbaar maken van de belastingen, hetwelk van deze politiek slechts een deel is, en ten tweede heeft zij gemeend haar onderzoek te moeten uitbreiden tot de fiscale structuurpolitiek.

Op grond van een uitvoerig betoog, dat kennelijk zwaar steunt op elders door haar lid Prof. Witteveen uiteenzette denkbeelden, komt de commissie namelijk tot de slotsom dat „het verband tussen structuur en conjunctuur in het economisch leven dermate nauw is, dat de fiscale conjunctuurpolitiek niet geïsoleerd kan worden behandeld” (blz. 9), weshalve zij ook aanbevelingen doet die de strekking hebben de belastingen dienstbaar te maken aan de structuurpolitiek.

De hier aan de orde gestelde relatie tussen structuur en conjunctuur is van voldoende gewicht om er wat dieper op in te gaan, zij het in alle korthed. Het vermelde betoog loopt zeer in het kort als volgt:

In een land heerst *structurele kapitaalschaarste* als de totale hoeveelheid kapitaalgoederen — bij een maximale bezetting van de productiefactoren — minder sterk toeneemt dan nodig is om de totale beschikbare hoeveelheid arbeid in het productieproces te kunnen inschakelen. In het tegenovergestelde, hier minder belangrijke, geval spreekt men van *structurele arbeidschaarste*.

Men zou geneigd zijn aan te nemen dat bij elk tempo van toeneming van het kapitaalfonds de gehele arbeidzame bevolking ingeschakeld kan worden, omdat de kapitaalintensiviteit van de productie uiteraard voor verandering vatbaar is. Neemt bijv. de bevolking sterker toe

dan het kapitaalfonds dan zal door een daling van het (reële) loon en een stijging van de rentevoet een neiging tot vervanging van kapitaal door arbeid in het leven worden geroepen en dus toch het gehele arbeidsaanbod worden geabsorbeerd. Dit is weliswaar niet gunstig, maar mogelijk.

Van deze evenwichtstendentie moet men, volgens de commissie, echter niet te veel verwachten, want in de eerste plaats zijn het reële loon en de rentestand door politieke en andere oorzaken betrekkelijk starre en onbeweeglijke grootheden geworden en in de tweede plaats is het waarschijnlijk dat, indien loon en rentevoet veranderen, de daardoor opgewekte tendentie tot wijziging van de kapitaalintensiviteit van het productieapparaat slechts traag werkt.

Moeten wij dan als de bevolking sterker groeit dan het kapitaalfonds, bij structurele kapitaalschaarste dus, werkloosheid verwachten? Neen, antwoordt de commissie, in het algemeen niet. De totale vraag zal namelijk met de bevolking toenemen en dit zal de ondernemers er toe brengen hun kapitaaluitrusting uit te breiden en wel evenredig met de totale vraag en dus met de bevolking. Geen werkloosheid dus, ook geen verandering van de kapitaalintensiviteit, maar wel netto investeringen die de besparingen overtreffen en dus een voortdurende neiging tot een inflatoire hausse.

Op grond van dit betoog komt de meerderheid van de commissie tot de conclusie dat in Nederland, waar op het ogenblik een structurele kapitaalschaarste in bovengenoemde zin heerst, fiscale maatregelen tegen de geschetste „structurele conjunctuur” overweging verdienen en men deze bij een discussie van de fiscale conjunctuurpolitiek niet buiten beschouwing mag laten. Bovendien dient men dan na te gaan of fiscale maatregelen mogelijk zijn tegen een ander structureel verschijnsel dat het eerste dreigt te versterken, nl. de onvoldoende vorming van „vrij risicodragend” kapitaal, d.w.z. van besparingen die via de beurs tot belegging in aandelen geraken.

Tegen het weergegeven betoog van de commissie kan men verschillende bedenkingen inbrengen, waarvan de voornaamste hier volgen.

Allereerst zal het m.i. realiter wel loslopen met de starheid en onbeweeglijkheid van loonpeil en rentevoet, vooral van de laatste, wanneer deze grootheden door een ongelijk groeitempo van bevolking en kapitaalfonds onder druk komen te staan, terwijl, voor zover zij inderdaad star blijken te zijn, de dan optredende krapte of ruimte op de arbeids- en kapitaalmarkt in dezelfde richting zal werken als een verandering van loon- en rentevoet.

Verder komt mij voor dat, als men zich een voorstelling tracht te maken van hoe in de werkelijkheid, met haar veelvuldigheid van productie-eenheden, die zeer sterke onderlinge verschillen in kapitaalintensiviteit vertonen, een wijziging van de *gemiddelde* kapitaalintensiviteit plaatsvindt, men tot de slotsom moet komen dat een dergelijke wijziging niet zo langzaam verloopt als de commissie ons wil doen geloven.

Laat ons echter een ogenblik aannemen dat de commissie op deze punten gelijk heeft. Er zou dan, volgens het weergegeven betoog, als gevolg van de structurele kapitaalschaarste niet werkloosheid komen doch een groei van de kapitaaluitrusting in hetzelfde tempo als de bevolkingsgroei, onder de stimulans van de vraagvergroting. Deze

schakel van het betoog is zeer zwak. In de eerste plaats behoeft structurele kapitaalschaarste volstrekt niet gepaard te gaan met een snelle bevolkingsgroei, doch slechts met een bevolkingsgroei die groter is dan de groei van het kapitaalfonds en dus in absolute zin klein kan zijn ¹⁾. In de tweede plaats is het weliswaar aannemelijk dat onder de elementen die gunstige voorwaarden voor de investeringen scheppen, de bevolkingsgroei een plaats inneemt, omdat hij een der oorzaken van een expanderende vraag kan zijn, is evenwel niet in te zien waarom bij structurele kapitaalschaarste de van deze groei uitgaande stimulans nu juist zo sterk moet zijn dat de kapitaaluitrusting even snel gaat groeien als de bevolking. De commissie beroept zich hiervoor implicite op een evenwichtstendentie, ofschoon zij de werking daarvan ten aanzien van de kapitaalintensiviteit vrijwel loochent. Dit is een wel zeer onrealistische theorie. De ondernemer zou met zijn investeringen niet op de, als gevolg van de bevolkingsgroei optredende, relatieve kapitaalschaarste reageren, echter wel op de, uit dezelfde oorzaak voortkomende, toeneming van de vraag en dat laatste dan bovendien juist in een dergelijke mate dat de gezamenlijke reactie overeenkomt met het tempo van de bevolkingsgroei.

In de boezem van de commissie is een meningsverschil gerezen tussen een meerderheid die van oordeel is dat in Nederland een structurele kapitaalschaarste heerst en een minderheid die dit ontkent, en daarvan in een minderheidsnota blijk geeft. Het punt is voor de conclusies van belang. De meerderheid adviseert namelijk belastingmaatregelen ter bestrijding van de structurele kapitaalschaarste, welke de minderheid niet alleen overbodig acht, doch rechtstreeks verwerpelijk als zijnde in strijd met de fiscale conjunctuurpolitiek. In wezen is echter het strijdpunt irrelevant: het doet niet ter zake of in Nederland heden ten dage structurele kapitaalschaarste bestaat of niet, aangezien uit deze laatste toch niet met stelligheid een duurzame „structurele conjunctuur” voortvloeit, zodat de noodzaak van duurzame structurele belastingmaatregelen er evenmin uit volgt ²⁾.

Dit alles betekent geenszins dat in ons land in de tegenwoordige omstandigheden een structurele belastingpolitiek onnodig zou zijn. De commissie beveelt maatregelen op dit terrein, namelijk ter bevordering van het sparen, aan omdat zij vreest dat een inflatoire hausse zal ontstaan door het achterblijven van de besparingen bij het door de snelle bevolkingsgroei omhooggeschroefde peil der investeringen. Naar hierboven is betoogd is deze vrees ongegrond, maar voor bevordering van het sparen blijft pleiten het simpele argument, zuiver structureel van aard, dat — met uitzondering misschien van het bijzondere geval van de „mature economy” van Keynes — elke toeneming van het kapitaalfonds een verhoging van het welvaartspeil inhoudt, of, bij een toenemende bevolking, nodig is om een daling er van te voorkomen. Nu is het gelukkig nog zo dat niet alles wat wenselijk is ook welbewuste maatregelen verlangt: er zijn wenselijke dingen die zonder hulp gebeuren. Het sparen echter kan wel aanspraak maken op steun en speciaal van fiscale zijde, namelijk tot compensatie van de tegenwerking die het

van dezelfde zijde ondervindt door de befaamde „dubbele belasting op het sparen”. Deze bestaat hierin dat men over het deel van het inkomen dat men bespaart belasting moet betalen en vervolgens indien men zijn besparingen ruilt tegen een reeks toekomstige inkomens over die inkomens nogmaals belasting is verschuldigd. Deze omstandigheid, die op belasting-technische gronden praktisch onvermijdelijk is, heeft uit den aard der zaak een invloed op de keuze tussen consumeren en sparen. Vooral in een land als Nederland met zijn snelle bevolkingsgroei zijn maatregelen tot bevordering van het sparen zeker op hun plaats.

De aanbevelingen die de commissie doet ter bevordering van het sparen, en in het bijzonder van de vorming van „vrij risicodragend” kapitaal, zijn de volgende:

1. verlaging van de winstbelastingen (inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting) en vermindering van de progressie (blz. 19);
2. ruime verliescompensatie met voorafgaande en volgende jaren (blz. 26);
3. vrijstelling van belasting van een bescheiden rente over het in de vennootschappen aanwezige aandeelhouderskapitaal (blz. 28).

Zeer revolutionair zijn deze voorstellen zeker niet. Opvallend is dat eigenlijk alleen de maatregel sub (1) tot op zekere hoogte rechtstreeks het sparen kan bevorderen, nl. voor zover hij het wegbelasten van inkomstenstoppen, waaruit veel wordt gespaard, vermindert. Dit veronderstelt dan dat de Schatkist zich voor de vermindering van de belastingopbrengst op dit punt schadeloos stelt op een wijze die het sparen minder remt dan de weggevallen belasting dit deed. Verder zijn alle drie de maatregelen eigenlijk in eerste aanleg gericht niet zozeer op het bevorderen van het sparen dan wel op het aantrekkelijker maken van het beleggen van spaargelden in ondernemingen, dus van het investeren, en pas indirect op het aantrekkelijker maken van het voor dit doel sparen. Op zijn best zou men kunnen zeggen dat bevorderen van sparen en investeren *tezamen* het doel van de genoemde maatregelen is. Dit is merkwaardig, want op grond van de ontwikkelde leer der structurele kapitaalschaarste zou de commissie maatregelen behoren voor te stellen die alleen de besparingen doen toenemen en wel tot het peil waarop de investeringen, gestuwd door de bevolkingsaanwas, uit zichzelf al komen. Het lijkt er op dat de commissie niet hard gelooft aan de quasi-conjuncturele gevolgen van een structurele kapitaalschaarste en als fiscale structuurpolitiek eigenlijk eenvoudig ziet een bevorderen van de kapitaalvorming ³⁾.

Wij komen nu tot een bespreking van de aanbevelingen der commissie op het terrein van de echte fiscale conjunctuurpolitiek. De verreweg belangrijkste vorm van conjunctuurpolitiek is het streven naar een stabilisatie van de totale koopkrachtstroom. De belastingen kunnen hierbij op twee wijzen als instrument dienst doen:

I. Zij kunnen worden gebezigd om een wisselend bedrag aan de koopkrachtstroom te onttrekken, veel wanneer de stroom breed, weinig wanneer hij smal is. Hierbij moet men dan veronderstellen dat de uitgaven die uit de belastingopbrengsten worden bestreden niet medegolven. Deze fluctuatie der belastingopbrengsten kan men langs twee wegen bereiken:

³⁾ Op blz. 18 kan men lezen: „... bestrijding van de structurele kapitaalschaarste: de besparingen moeten worden gestimuleerd ter bevordering van de investeringsactiviteit” (cursivering van mij, K.).

¹⁾ Hier blijkt hoe gekunsteld de gegeven definitie van structurele kapitaalschaarste (en ook die van structurele arbeidschaarste) is. Zij staat geheel los van het absolute peil van de kapitaalvoorziening. Volgens haar zal in een zeer kapitaalarm land, waar de bevolking stationair is — door diepe armoede bijv. — en het kapitaalfonds eveneens — door dezelfde oorzaak — geen structurele kapitaalschaarste heersen.

²⁾ De commissie heeft voor het afleiden van een „structurele conjunctuur” strikt genomen niet de veronderstelling nodig dat de bevolkingsgroei een *even snelle* groei van het kapitaalfonds induceert. Voldoende is al dat de kapitaaluitrusting sneller toeneemt dan overeenkomt met het peil der besparingen. Het feitelijke twistpunt tussen meerderheid en minderheid zou dus eigenlijk hierover hebben dienen te gaan. Zoals weldra zal blijken is het punt m.i. zelfs dan van weinig betekenis omdat een structurele belastingpolitiek in elk geval wenselijk is.

- a. door het belastingstelsel een zodanige structuur te geven dat de belastingopbrengsten zo conjunctuurgevoelig mogelijk worden, door, zoals de commissie het uitdrukt, het belastingstelsel een „built-in flexibility” te schenken;
- b. door de tarieven (in ruime zin) te manipuleren.

II. Zij kunnen gebruikt worden om het gedrag der economische subjecten zodanig te beïnvloeden (anders dan door hun koopkracht in mindere of meerdere mate weg te belasten), dat daardoor een stabilisatie van de koopkrachtstroom wordt bevorderd.

Ad I (a). Voorstellen tot bevordering van de „built-in flexibility” doet de commissie niet. Zij had dit kunnen doen door een verplaatsing van de belastingdruk van de kostprijsvrhogende belastingen naar de, meer conjunctuurgevoelige, winstbelastingen aan te bevelen, doch in meerderheid meent zij niet alleen een dergelijke verplaatsing ten sterkste te moeten afraden doch zelfs een verschuiving in tegengestelde richting te moeten voorstaan en wel om structurele redenen (blz. 31). Zie de hierboven sub (1) aanbevolen maatregel ter bestrijding van de structurele kapitaalschaarste.

Hier is het conflict tussen conjunctuurpolitiek en structuurpolitiek aan de orde, dat, zoals hierboven reeds werd vermeld, aanleiding heeft gegeven tot een verschil van mening binnen de commissie, zij het dan in niet geheel juiste vorm. Het punt verdient een nadere beschouwing. Laat ons hiertoe aannemen dat de meerderheid der commissie in hoge mate haar zin krijgt en dus, om de kapitaalvorming te stimuleren, een aanzienlijk deel der belastingopbrengsten wordt verschoven van winstbelastingen naar kostprijsvrhogende belastingen, hetgeen dus gepaard gaat met een vermindering van de „built-in flexibility”. Dit laatste betekent dat, afgezien van maatregelen aan de uitgavenzijde, het gunstige conjunctuurpolitieke effect van de overheidsfinanciën — inflatoire werking in de depressie, deflatoire in de hausse — wordt verzwakt.

Ware het nu zo dat het structurele effect van de belastingverschuiving *alleen* bestond uit een bevordering van het *sparen* dan zou het conflict geen grote afmetingen aannemen. Men zou dan als volgt dienen te overwegen: uitbreiding van het kapitaalfonds is wenselijk; voorwaarde hiervoor is sparen, welke handeling wij dus stimuleren. In de depressie zijn er echter onvoldoende investeringen, zodat deze dan, om conjuncturele zowel als structurele redenen, eveneens bevorderd dienen te worden. Een conflict tussen structuurpolitiek en conjunctuurpolitiek is hier niet — tenzij deze laatste naar het middel van het verkleinen van de besparingen zou willen grijpen; dit behoort echter m.i. steeds een ultimum remedium te blijven. In de hausse overtreffen de investeringen de besparingen. Conjunctureel keurt men dit af, zodat men de investeringen gaat afremmen. Een conflict met de structuurpolitiek ontstaat niet aangezien deze geen investeringen boven het peil der besparingen verlangt. De enige tegenstelling tussen structuurpolitiek en conjunctuurpolitiek is dat de eerste zich bedient van een middel (verschuiving van belasting) dat de werking van een middel van de laatste (built-in flexibility) verzwakt en deze dus noopt naar andere instrumenten te grijpen.

Anders is het echter nu — waar ik reeds op wees — de verschuiving van de belastingdruk niet alleen; en zelfs niet in de eerste plaats, het sparen bevordert doch ook het investeren. Daardoor immers komt bij de genoemde tegenstelling nog deze dat de structuurpolitiek in de hausse rechtstreeks tegen de conjunctuurpolitiek in werkt.

(Advertentie)

Welke zijde moet men in dit conflict kiezen? Zo gesteld kan men de vraag niet beantwoorden, want er kan slechts sprake zijn van graduele verschillen: wat meer (minder) „built-in flexibility” en wat minder (meer) bevordering van de kapitaalvorming. In wezen kiest noch de meerderheid noch de minderheid partij; zij geven beide slechts als haar mening dat de bestaande belastingstructuur hier te lande niet het juiste midden heeft gevonden, ofschoon zij ongetwijfeld anders denken over de plaats waar men dit juiste midden moet zoeken.

Ad I (b). Te dien aanzien stelt de commissie voor tariefveranderingen in loon- en inkomstenbelasting welbewust als conjunctuurpolitiek instrument te gebruiken (blz. 29), waartegenover zij van mening is dat de kostprijsvrhogende belastingen hiervoor om diverse redenen niet of nauwelijks in aanmerking komen, met één uitzondering, die echter onder II thuis behoort en daar nog ter sprake zal komen.

Het rapport is over dit onderwerp kort. Op de vergadering is het in het geheel niet aangeroerd. Ik zal er daarom hier niet op ingaan, echter niet omdat het onbelangrijk of vrij van problemen is.

Ad II. Dit heeft de commissie kennelijk als de hoofdscholte beschouwd en op de vergadering is ook over vrijwel niets anders gesproken. Wat men hier beoogt is nagenoeg uitsluitend de ondernemers er toe te brengen in de depressie meer en in de hausse minder uit te geven, speciaal aan investeringen, dus investeringen te verplaatsen van de hausse naar de depressie, althans een te grote opeenhoping van investeringen in de hausse te voorkomen.

De middelen die de commissie hiertoe aanbeveelt zijn van verschillende aard. De voornaamste zijn:

1. ruime verliescompensatie (blz. 26);
2. aanvaarding bij de fiscale winstbepaling van de vervangingswaardeleer (blz. 23 v.);
3. het in de hausse buiten werking stellen van in de depressie verleende belastingfaciliteiten als vervroegde afschrijving e.d. (blz. 21);
4. manipulatie van de tarieven der omzetbelasting op duurzame kapitaalgoederen (blz. 30);
5. gelegenheid geven tot het vormen van belastingvrije conjunctuurreserves (blz. 22).

Het bestaande belastingstelsel heeft de strekking bepaalde uitgaven bij de onderneming te doen verschuiven naar de hausse, hetgeen volgens de commissie in belangrijke mate als onvermijdelijk moet worden beschouwd. Het toelaten van een ruime verliescompensatie — die wij reeds als middel ter bestrijding van de structurele kapitaalschaarste hebben ontmoet — neemt een van de oorzaken van deze verschuiving weg. Voldoende is dit echter zeker niet. Een verdere stap in deze richting zou worden gedaan indien bij de fiscale winstbepaling de leer van de vervangingswaarde zou worden aanvaard, ofschoon men de conjunctuurpolitieke betekenis hiervan zeker niet moet overschatten. De commissie noemt enkele wijzen waarop het door de fiscus niet rekenen met de vervangingswaarde tot het accentueren van de conjunctuur kan leiden — die geen grote indruk vermogen te maken —, doch hiertegenover staat in elk geval dat aanvaarding van de vervangingswaardeleer de „built-in flexibility” van het belastingstelsel verkleint. Immers, men moet veronderstellen dat de gemiddelde opbrengst van de betrokken belastingen dezelfde blijft. Dan echter zal de opbrengst in de hausse lager worden door het niet meer belasten van hoofdzakelijk dan optredende schijnwinsten en zal de opbrengst in de depressie stijgen door het niet meer in mindering brengen van schijnverliezen.

De commissie meent overigens het integraal aanvaarden van de leer der vervangingswaarde niet te moeten bepleiten vanwege de er aan verbonden fiscaal-technische bezwaren, doch zij stelt als tussenoplossing voor:

ten aanzien van de voorraden het ijzeren-voorraadstelsel of het lifo-stelsel, beide met manco-reserve, of het lifo-stelsel over de gehele (wisselende) voorraad;

ten aanzien van de duurzame productiemiddelen een of andere methode die neerkomt op afschrijving op basis van vervangingswaarde.

Hierdoor wordt dan een verdere oorzaak van samenballing van investeringen in de hausse weggenomen, doch te vrezen valt dat de hausse nochtans de periode blijft, waarin de investeringsactiviteit zich concentreert. Vandaar sub (3) en vooral sub (4) voorstellen tot maatregelen die op het beboeten van investeringen in de hausse gaan lijken. Als antwoord op een debater die de waarde van een variëren van het tarief der omzetbelasting op duurzame kapitaalgoederen in twijfel trok, deelde de voorzitter der commissie mede dat men had gedacht aan een heffing in de hausse volgens het weelde-tarief. Aan deze maatregelen zullen ongetwijfeld ook nadelen kleven. Een van de ernstigste lijkt mij dat het heel moeilijk zal zijn een onderscheid te maken tussen vervangingsinvesteringen en uitbreidingsinvesteringen en voorts dat een conjunctureel belangrijke vorm van investeringen (en desinvesteringen), nl. voorraadveranderingen, wel geheel buiten schot zal blijven.

Ten slotte is er de belastingvrije conjunctuurreserve, volgens een plan dat voorkomt in het rapport d.d. 8 September 1948 van de Kerncommissie voor de werkgelegenheidspolitiek, waarover de commissie niet geestdriftig is kunnen worden, doch dat in de vergadering bijval vond. Het plan komt in het kort hierop neer dat een deel van de winst onbelast blijft als het bij De Nederlandse Bank op een speciale geblokkeerde rekening wordt

gestort. Over deze reserve kan worden beschikt wanneer de Overheid hiertoe vergunning geeft, hetgeen zij zal doen als een depressie is aangebroken. Hierbij kan de Overheid bepalen dat binnen een bepaalde tijd een zeker deel moet worden besteed hetzij aan duurzame kapitaalgoederen hetzij aan wachtgelden. De ondernemer kan steeds op een ander tijdstip of op een andere wijze over het gereserveerde bedrag beschikken, maar is dan alsnog de niet geheven belasting verschuldigd.

In de commissie zijn tegen dit plan ettelijke bedenkingen te berde gebracht, waarvan er hier enkele volgen:

de Overheid gaat wel zeer sterk op de stoel van de ondernemer zitten;

de ondernemer kan in de hausse onbelast reserveren en daarnaast met bankcrediet investeren;

het is niet duidelijk hoe men moet handelen als een depressie lang op zich zou laten wachten.

Er zijn ongetwijfeld nog meer bezwaren te formuleren. In hoeverre deze door passende bepalingen zouden kunnen worden ondervangen is zeer moeilijk na te gaan. Een groot voordeel van het plan schijnt mij in elk geval dat het bij het tegenwoordige tarief van de vennootschapsbelasting een verplaatsing van koopkracht van hausse naar depressie, misschien zelfs zonder vergoeding van rente over het tegoed, financieel zeer aantrekkelijk maakt, zodat het een veel sterker middel dan de overige sub II opgesomde maatregelen kan zijn.

Nu alle voorgestelde maatregelen van fiscale conjunctuurpolitiek de revue hebben gepasseerd rijst de vraag welke perspectieven deze politiek biedt. De commissie waarschuwt tegen overschatting van wat men met de belastingpolitiek kan bereiken. Mij komt voor dat ze dat terecht doet, voornamelijk om de volgende, gedeeltelijk ook door de commissie aangevoerde, redenen:

Het gemiddelde peil der belastingen, over langere perioden beschouwd, moet t.o.v. het nationale inkomen hoog zijn omdat de overheidsuitgaven die uit de belastingen worden bestreden hoog zijn. Op dit hoge peil nu zijn geen sterke fluctuaties mogelijk omdat dan de top van de golf een onaanvaardbare hoogte zou bereiken.

Hoe groot ook de „built-in flexibility” van het belastingstelsel is, toch zullen de belastingopbrengsten in absolute cijfers aanmerkelijk minder schommelen dan het nationale inkomen, waaruit zij worden betaald, zodat de compensatie slechts zeer gedeeltelijk is.

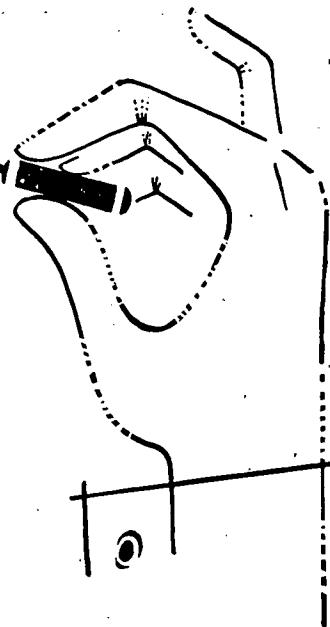
Een van de belangrijkste elementen in de conjunctuurpolitiek is snelheid van op de verschijnselen reageren. Men moet vrezen dat de fiscale conjunctuurpolitiek de vereiste snelheid niet zal kunnen bereiken.

Alle maatregelen om de ondernemers er toe te brengen uitgaven, met name investeringen, van de hausse naar de depressie te verplaatsen zullen niet kunnen voorkomen dat op dit terrein een zeer duidelijke golfbeweging zal blijven bestaan. Hierbij dient men niet uit het oog te verliezen dat het — ook conjunctureel — gevaarlijk kan zijn al te krachtige middelen te baat te nemen.

De draagwijdte van de fiscale conjunctuurpolitiek is dus beperkt.

één doel voor ogen:

Uw merk toonaangevend!

Hoe brengt U dat ideaal naderbij?

door Waardigheid

door Volharding

door Slimheid

door Waakzaamheid

door Snelheid

door Soepelheid

U weet iets van Uw zaak. WIJ weten iets van reclame! Zullen wij eens zien hoe wij samen, met het bovenstaande voor ogen, Uw reclame kunnen richten op dat éne doel? Het is verrassend hoeveel mogelijkheden zich reeds kunnen openen tijdens een eerste, oriënterende bespreking met

Wat men niet kan veranderen, heeft men te aanvaarden¹⁾

Het is niet gebruikelijk in een Nieuwjaarsrede naar een vorige te verwijzen, maar ditmaal leek het wenselijk van deze regel af te wijken en wel om een bepaalde reden.

De strekking van onze vorige Nieuwjaarstoespraak was „Leven is strijd”²⁾; gepleit werd daarin voor co-existentie met het grote Oosterse blok. Deze gedachte heeft toen nogal wat opschudding veroorzaakt en de vraag werd gesteld, of hiermede een samengaan met de communisten bedoeld werd. Wij halen dit aan om aan te tonen hoe snel wij tegenwoordig leven en hoe vlug de wereldopinie in het tegenovergestelde kan overslaan. Wat begin Januari 1954 nog buitengewoon gold, is begin Januari 1955 haast al weer een verouderd standpunt. Immers, zelfs de Amerikanen, het Amerikaanse staatshoofd inclusie, die volkomen afwijzend tegenover deze gedachte stonden, hebben zich thans er mede verenigd.

Co-existentie is een bolsjewistische „uitvinding”. Lenin is er al in 1922 mee begonnen, daarna was het het stokpaardje van Stalin en óók de tegenwoordige machthebbers herhalen deze leuze niet alleen tot in den treure, maar zij hebben op deze leuze hun wereldvredesactie opgebouwd.

Dat dit *initiatief* een doelpunt voor de Russen is geworden, kunnen wij als Westerlingen niet anders dan betreuren en wij moeten alleen maar hopen, dat de beurt voor een volgend groots initiatief nu *ons* ten deel zal vallen.

Voorlopig is co-existentie echter nog maar een slagwoord, dat de wereld alléén er van doordrongen heeft dat de warme oorlog vermeden kan worden. Als zodanig is het dus zuiver negatief. En het blijft voornamelijk een groot vraagteken wat het voor de praktijk zal betekenen.

Het Westen denkt dat gemeenschappelijke militaire verdediging voorwaarde is. Wij voor ons vrezen van niet, waarmede wij echter geenszins gemeenschappelijke verdediging van de hand willen wijzen of overbodig achten.

Om echter de Russische „challenge” van co-existentie op de juiste manier te kunnen beantwoorden, moeten wij eens onderzoeken wat het Oosterse blok onder co-existentie verstaat. Zijn er aanwijzingen voorhanden, dat het zich hierbij een bepaalde voorstelling vormt?

Lenin had een bepaald plan: alléén ruiltransacties, waardoor de *communistiche* opbouw der Sowjet-Unie door de kapitalistische wereld nóch gehinderd nóch beïnvloed kon worden.

Stalin had óók een bepaald plan: opbouw en spreiding van de *zware industrie* ten koste van alles, om zodoende Rusland *militair* en *economisch* in staat van *verdediging* tegen elke *interventie* of *agressie* te stellen. Pas toen dit doel bereikt was, feitelijk na de tweede wereldoorlog, ging de Sowjet-Unie tot uitbreiding van haar invloedssfeer over de eerste tot uitbreiding van haar gebiedsstaten op de Russische economie af te stemmen, teneinde niet alleen de eigen opbouw te bespoedigen, maar om daardoor tevens door deze gecombineerde economieën hulp aan de minder-ontwikkelde gebieden te kunnen verlenen: het zogenaamde Stalin-plan. In deze periode betekende co-existentie: desnoods oorlogvoeren *per proxy*, maar geen militaire agressie van de kant van de Sowjet-Unie zelve *tegen wie ook*.

¹⁾ Dit artikel bevat een weergave van de Nieuwjaarsrede van de voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam, Mr K. P. van der Mandele. Red.

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 6 Januari 1954.

Malenkow heeft óók een plan: het bevorderen van de Oost-West-handel; echter met dien verstande, dat deze in de praktijk eerder op een eenvoudig *kopen* van Westerse goederen neerkomt, dan op een grootscheepse goederenruil van weerskanten. En ondertussen voltrekt zich achter het ijzeren gordijn een opmerkelijke metamorfose: het in het begin zo strak-ideologisch georganiseerde communistische blok is doende zich in een Oosterse Commonwealth of Nations op roebel-basis te veranderen naar het voorbeeld van het Britse Gemenebest.

En daarmede komen wij tot de voorstelling, die men zich tegenwoordig in het Kremlin in co-existentie maakt: Oostenrijk en Oost-Duitsland in het roebelblok te betrekken, onverschillig welke ideologie of regeringsvorm deze landen uiteindelijk verkiezen; aantrekking van nieuwe industrieën en know how; vestiging van dochterondernemingen van Westerse firma's in het roebelblok onder de meest gunstige voorwaarden.

De vraag, die onmiddellijk hiermede verband houdt, is: betekent de hereniging óf de verdeeldheid van Duitsland de beste voorwaarde voor de verwezenlijking van de bovengenoemde Russische plannen? Onzes inziens de *verdeeldheid*, reden waarom de Sowjet-Unie de ratificatie van de Londense accoorden au fond ook niet zo erg vindt.

Immers, blijft Duitsland verdeeld, dan zullen tal van Oost-Duitsers, die tot nu toe alleen gedwongen meegevoerd hebben, het noodlot moeten aanvaarden, want dat het geen bluff van de Russen is, dat na een remilitarisering van West-Duitsland een herstel van Centraal-Europa definitief van de baan is, beseft iedereen, die de ontwikkeling in de Oostzone *enigszins* kan volgen.

Maar wat gebeurt er, zal men wellicht vragen, wanneer de Londense accoorden toch nog, bijvoorbeeld over de Saarkwestie, struikelen en wanneer misschien toch eerst met de Russen gepraat zal worden alvorens de herbe wapening van Duitsland een voldongen feit wordt?

Daarmede begint dan niet alleen het touwtrekken om Duitsland, maar vóoral het concretiseren van het begrip „co-existentie” door Oost én West, ingeleid zoals wij hopen door een groots gemeenschappelijk initiatief van ons *Westerlingen*.

•Hooft nu het belichten van deze vraagstukken feitelijk thuis in een Nieuwjaarsrede van de Voorzitter ener Kamer van Koophandel? Al lijkt het „pro domo” gesproken, toch zou ik deze vraag bevestigend willen beantwoorden, immers het *hele* Westen is hierbij betrokken en het wil ons voorkomen, dat het daarom onze plicht is om een weg te zoeken waarlangs wij enerzijds het onvermijdelijke op de beste manier tegemoet kunnen treden, anderzijds echter weer het initiatief kunnen opbrengen om een nieuw verband te leggen met de veranderinge wereld.

Tot nu toe overheerste in het Westen alléén het besef zich tot een gemeenschappelijk *militaire* defensie te moeten aansluiten. Wij herhalen, dat wij aan dit streven geen afbreuk willen doen, alhoewel ons op dit ogenblik een gemeenschappelijke *economische* defensie doeltreffender zou lijken, daar momenteel eerder onze *economische* steunpunten in de wereld worden bedreigd dan onze *militaire*.

Het bedrijfsleven stelt uit den aard der zaak in de eerste plaats belang in de economische aspecten en de economische gevolgen van de na-oorlogse structuurverandering

en zodoende zal hier ook voornamelijk de economische kant daarvan belicht worden.

Het lijkt overbodig er hier nogmaals op te wijzen, dat een blijvend verdeeldhouden van Duitsland de kern van Centraal-Europa zal splitsen en dat daardoor aan de *Europese „tangens”* van het Oosterse en het Westerse blok twee enorme krachtvelden van ijzer en staal komen te liggen (Opper-Silezië en de Ruhr-Saar-Lotharingen), die elkaar eerder afstoten dan aantrekken.

Een hereniging van Duitsland zal ons Westerlingen echter voor haast nog groter problemen stellen dan de tegenwoordige verdeeldheid, want hoewel de prijs voor deze hereniging in de eerste plaats door Duitsland betaald zal moeten worden, zullen óók zijn burens de gevolgen er van ondervinden.

Daarom zullen wij ons er bijtijds rekenschap van moeten geven, wat de prijs voor een eventuele hereniging zal zijn. Dat Duitsland geneutraliseerd zal worden — dus noch een Westers noch een Oosters bondgenootschap zal mogen sluiten — ligt op het militair-politieke niveau en interesseert het bedrijfsleven als zodanig in mindere mate. Eerder zouden wij te weten willen komen wat de economische clausules zijn die met deze militair-politieke neutraliteit verbonden zijn.

Officieel stelt men als voorwaarden: van Westerse kant vrije algemene verkiezingen; van Russische kant het terugtrekken van alle bezettingstroepen. Maar men kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat de woorden er alléén toe dienen om de gedachten te verbergen, want alles wat in de loop der laatste tien jaren uitteke over vertrouwelijke gesprekken met de andere zijde draaide steeds om het Duitse industriële potentieel en over de vraag hoelang, over welke hoeveelheid en op welke manier kunnen partijen hierover beschikken.

Tot aan de Berlijnse conferentie sprak men over een zeker percentage van de jaarlijks productie. Hiervan wordt niet meer gerept. Daarna zijn door Oost en West pogingen gedaan om de respectieve helften van Duitsland nauw in de eigen economische invloedssfeer te betrekken. Minister Butler boekte een enorm succes op dit gebied in Bonn.

Nu worden voorbereidingen getroffen — van Russische kant althans en voor het geval dat tegen alle verwachtingen in de hereniging van Duitsland een feit zal worden — de draden weer aan te knopen, die vanouds van de Ruhr en de Saar naar de zware industrie achter het ijzeren gordijn liepen.

De sedert Stalingrad bekend geworden en in Oost-Duitsland levende Generaal Paulus heeft kort geleden met enkele Westduitse collega's hieromtrent in Berlijn besprekingen gevoerd en ook gedachtenwisselingen tussen industriëlen en andere groepen wijzen in de richting, dat de nieuwe leuze luidt: „een nauwe samenwerking tussen de Oost- en Westduitse industrie is niet alleen voorwaarde, maar tevens levensnoodzaak voor een vrij herenigd Duitsland”, waarbij niet uit het oog mag worden verloren, dat de spiritus-rector van deze nieuwe zet op het economisch schaakbord Moskou is.

Dit is het spel, dat men in Londen maar al te goed begrijpt en doorziet, want het is de *eigen* manier van spelen, alleen in de tegenovergestelde richting. Dit is óók de reden waarom de Engelsen besloten — weliswaar op een eerbiedige afstand — met de Kolen- en Staalgemeenschap in verbinding te treden en waarom Washington en Londen het voorstel van de Franse premier Mendès-France om een nieuw soort „Comité des Forges” — zónder hen — in het leven te roepen beslist van de hand wezen.

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 450 · AMSTERDAM

Internationaal handelscontact
Financiering van de buitenlandse handel

(Advertentie)

Zou een dergelijke gang van zaken voor de Duitsers aantrekkelijk kunnen zijn? Dat is nu de vraag. „Stellig” moeten wij hierop helaas antwoorden, want de as Berlijn-Moskou-Peking-Tokyo biedt hun *op de duur* behalve enorme afzetgebieden óók nog tal van *politieke* expansiemogelijkheden.

Hier komt ons een gesprek te binnen, kort na de oorlog met een Engelsman gevoerd, waarin toen al de mening uitgesproken werd, dat de *politieke* hereniging van Duitsland pas dan actueel zal worden, wanneer zijn *economisch* potentieel in andere buurgemeenschappen in Oost en West zal zijn opgegaan. Dit tijdstip lijkt ons nu nabij, want de Engelsen hebben van hun kant óók allang een „as” op het oog. Zij hebben niet voor niets de Ruhr bezet.

Na de oorlog werd de lijn Dusseldorp-Londen getrokken en vastgehouden. Daar de Engelsen nooit veel woorden over hun plannen kunnen of willen loslaten, is het soms héél moeilijk om hun gedachten te volgen, vooral ook omdat zij vaak zelf niet vooruit weten waarheen zij gaan.

Hoe het ook zij, onze burens, de Belgen, hebben de Engelsen al tijdens de oorlog een bruggenhoofd (de Kempen) op de zoëvengenoemde lijn aangeboden, zodat Antwerpen de grote plaats van overslag en een van de pijlers van die as geworden is. Het verhaal zegt van Bloody Mary van Engeland, dat als men haar hart zou hebben opengesneden, men het woord „Calais” daarin gegrift zou hebben gezien. Van Minister Butler wordt hetzelfde gezegd ten aanzien van Antwerpen. Blijkbaar ziet Minister Spaak de Kempen óók eerder als een economisch dan als een militair bruggenhoofd, want in een toespraak, welke hij enige weken geleden hield, heeft hij, doelende op de vier Britse divisies gezegd, dat deze in de eerste plaats het Engelse belang zouden dienen.

Kunnen wij onze Belgische partners er een verwijt over maken dat zij gepoogd hebben hun banden met Engeland enerzijds en met Duitsland anderzijds zo sterk mogelijk te houden, daaraan de voorrang gevend boven de Benelux-belangen? Hierop moeten wij een stellig „neen” uitspreken, want de verhouding tot Duitsland en de verhouding tot hun Congo — en hierom gaat het natuurlijk — is van den beginne af buiten Benelux-verband gehouden.

Hoever, zo vragen wij ons af, zijn wij op weg om onze verhouding tot Engeland en Duitsland te regelen, want Rotterdam ligt haast nog directer dan Antwerpen in de verbindingslijn Londen—Ruhr. En realiseren wij ons, dat wij deze kwestie niet in de eerste plaats in Dusseldorp maar in *Londen* aan de orde moeten stellen, want evenmin als wij *organisch* in de lijn Berlijn-Tokyo liggen, evenmin liggen wij van *nature* in de zo fel omstreden lijn Bonn-Parijs?

Deze zo fel *omstreden* lijn Bonn-Parijs, die alléén onder

het autoritaire gezag van een Charlemagne als lijn Aken-Parijs-Rome voor korte tijd een feit was, is sindsdien even fel *bestreden* en, alle ondernomen pogingen ten spijt, op mislukkingen uitgedraaid.

Het zou ons hier te ver voeren om precies uiteen te zetten waarom. Een van de hoofdoorzaken ligt echter in de ontdekking van de nieuwe wereld en de banden, die alle Westeuropese landen — met uitzondering van Duitsland — overzee gevestigd hebben. Van Nederlandse kant is daarom ook bedenking tegen een te eenzijdige Frans-Duitse samenwerking gerezen en Minister Erhard heeft hierop geantwoord, dat het geenszins in de bedoeling ligt de Benelux-landen uit te schakelen. Wat Afrika betreft gaf hij zelfs de voorkeur aan een samengaan in Europees boven een in Duits-Frans verband.

Het probleem ligt anders. Onzes inziens presenteert zich hier weer eens het duizend jaar oude continentale vraagstuk in een nieuwe gedaante en vóórdat wij de kwestie „co-existentie” met het Oosterse blok met vooruitzicht op succes voor het Westen onder de ogen kunnen zien, moeten wij eerst zekerheid hebben, of de lijn Bonn-Parijs uiteindelijk om de Atlantische as zal draaien óf dat zij door handig manoeuvreren der Russen economisch door het Oosterse blok opgezogen zal worden.

Wat dit betreft is men nòch over de houding van bepaalde Duitse kringen, nòch over de bedoeling van zekere Franse groepen en partijen gerust; reden waarom de felste bestrijders van de Saarcoördinatie deze niet uit anti-Franse maar uit pro-Westerse overwegingen bedenkelijk achten.

Lotharingen met de Saar in Franse handen geeft de Fransen een zéér sterke *zelfstandige* en *onafhankelijke* onderhandelingspositie tegenover het Oosterse blok, zonder dat het Oosterse blok er politieke concessies tegenover behoeft te stellen. Immers, zoals premier Mendès-France in zijn rede van 19 November jl. zeide: „co-existentie tussen Oost en West bestaat feitelijk al sedert 1945, want in het algemeen zijn er geen conflicten tussen deze landen”. Velen denken hierover anders, maar dit doet hier niets ter zake.

Stellen wij nu de vraag, in welke richting het welbegrepen Nederlandse belang ons zou moeten drijven, dan blijft voor een zeevarend en handeldrijvend volk alléén over: een samengaan met een zo wijd verspreide en veel omvattende associatie als de Atlantische Unie, onverschillig of het rechtsteeks of via het sterlingblok tot stand komt. Wij menen, dat wij hierin het voorbeeld van onze Benelux-partners moesten volgen en onverwijld een nauwer samengaan met Londen moeten zoeken, niet alleen met het oog op onze belangen in het Britse Gemenebest, maar in hoofdzaak óók in verband met onze grote *industriële* belangen, die op het spel staan, wanneer de natuurlijke transcontinentale lijn Rijn-Donau duidelijk in de openbare belangstelling zal worden getrokken als de as waarom het Atlantische blok en het *roebelblok* in Europa zullen draaien.

Dat Rotterdam in deze lijn een sleutelpositie inneemt (zoals Antwerpen in de Dusseldorp-Afrika-lijn) is duidelijk en het zou alleen jammer zijn, indien wij, door onnodig getreuzel, onze beste kansen weer voorbij lieten gaan.

De Engelse industrie wil voor haar *kapitaalgoederen* rechtstreeks met de Donaulanden verbonden zijn en de transcontinentale autoweg en de transcontinentale waterweg (de door West en Oost nagestreefde Rijn-Main-Donau-verbinding) lopen over Rotterdam, daar Londen van plan is een ferry-dienst op Rotterdam in het leven te roepen.

Voor onze smaak leggen wij Nederlanders teveel nadruk op het vertegenwoordigd mogen zijn aan de *groene* tafel en vergeten daarbij, dat de zaak allang ondershands bekosttoofd is, vóórdat zij voor het forum der wereld behandeld wordt. Zodoende moeten wij vaak met de kruimels genoegen nemen, die anderen overlaten, in plaats van van den beginne af ons *rechtmatig* deel op te eisen. Of, met andere woorden: bij de uiteenzetting van de grote problemen, waarbij ons land nòch als *zodanig* nòch in *Benelux-verband* in aanmerking komt, moesten wij onze politieke stem in ruil voor de behartiging van onze *economische* belangen aan onze „spokesman” delegeren en ons niet tevreden stellen met de fictieve overwinning om met de groten mee te mogen praten.

Bezien wij de wereld eens uit deze gezichtshoek en bezien wij verder hoe de *wereldhandel* na de tweede wereldoorlog veranderd is, dan moeten wij erkennen, dat deze qua samenstelling en qua oriëntering een ingrijpende wijziging heeft ondergaan. De *samenstelling* zal haar invloed op ons exportpakket doen gelden, de *oriëntering* op onze diensten van invloed zijn.

Terwijl de betekenis van Europa in de wereldhandel geleidelijk *afneemt*, is het *onderlinge* goederenverkeer der Westeuropese landen sterk toegenomen. Een overeenkomstige ontwikkeling valt op het Amerikaanse continent te bespeuren en, vergeleken bij het enorm geste gen goederenverkeer binnen het Sino-Russische blok, is ook daar de buitenlandse handel practisch nihil.

Wanneer men verder bedenkt, dat de wereldexport van consumptiegoederen met ca 20 pCt en de export van kapitaalgoederen daarentegen met 100 pCt gestegen is, dan moeten wij daaruit concluderen, dat de neiging dáár te produceren, waar het technisch het goedkoopste is, hoe langer hoe meer plaats zal moeten maken voor de tendentie *daar* te produceren waar het product gebruikt wordt. Het gevolg daarvan zal een toenemende spreiding van de verbruiksindustrie zijn, wat uiteindelijk haar uitwerking op ons transportwezen niet zal missen.

Alleen het kapitaalgoed: de *kwaliteit* is voorsnog een niet te vervangen exportartikel en wij moeten Europa als wieg van de *kwaliteit* met alle middelen beschermen en hoog houden.

Wij roeren dit punt met opzet aan, omdat door deze ontwikkeling de diverse en soms veel omstreden Europese *kanaalprojecten* o.i. eens eerder in het licht van het intracontinentale dan van het intercontinentale verkeer bestudeerd zouden moeten worden en omdat het vervoer van *massagoederen* in de toekomst in meerdere mate een intra-Europees dan een intercontinentaal vraagstuk wordt.

* *

Ge ziet welke grote belangen van ons land, ons gewest, van onze steden en havens bij deze vraagstukken betrokken zijn. Ook in het afgelopen jaar moesten wij daarom bij voortdurend alle aandacht geven aan deze problemen en aan zoveel andere vragen van het allergrootste gewicht.

Hoe zou zich onder de zich steeds in sneller tempo wijzigende omstandigheden het verkeer in West-Europa ontwikkelen; hoe het spoorwegnet, hoe het luchtnet, hoe het wegennet en bovenal hoe het waterwegennet? Welke invloed zou kunnen hebben de door de Kolen- en Staal-Gemeenschap ingeleide wens tot algemene harmonisatie van het vervoer? Hoe zullen de verhoudingen in de Rijnvaart kunnen worden opgelost, hoe de strijdigheden tussen de havens? Hoe sterk zullen de economische bindingen zijn, bilateraal of multilateraal, tussen de verschillende

landen? Zal de G.A.T.T. standhouden? Kunnen de commerciële contacten met de landen achter het gordijn worden uitgebreid en versterkt?

En, vooral nationaal gezien: tot welke conclusie zullen de voorstellen van de Delta-Commissie uiteindelijk komen? Hoe zal de verzilting van de bodem kunnen worden geremd, hoe de verontreiniging van het rivierwater? Hoe zal de industrie zich hier nog verder kunnen en mogen ontwikkelen en hoe zal zij kunnen worden bemand? Moet, in verband hiermede, de emigratie doorgaan of niet? Moet de inflatie worden gestuit en hoe? Moeten de belastingen worden verlicht en zo ja, welke? Hoe zullen de ogen van bankier en koopman gericht moeten zijn?

Altijd door in gedachten vervuld van deze vraagstukken, moeilijkheden en obstakels, kunnen wij toch, alles tezamen genomen, terugzien op een jaar van grote prosperiteit en van grote activiteit in de bedrijven. De cijfers van de scheepvaart, nooit gekende maxima, toonden het; de hamers van de werven en de hamers van de bouwbedrijven lieten het horen.

Die gans merkwaardige vooruitgang op vrijwel de gehele lijn gaat dit jaar uitlopen op de Manifestatie E 55, waarop niet alléén Rotterdam maar het *hele land* zal tonen wat „goede couragie”, zoals Coen het zeide, maar óók wat „krachtige energie” vermag.

Niet uit verlangen of zucht naar weer een tentoonstelling wordt zij geboren, maar om te laten zien, niet zozeer nog aan de vreemdeling, maar aan *onzelve*, aan de Brabander en de Limburger, aan de Zeeuw en de Fries, aan Drent, Tubant en Geldersman, aan de Hollanden en het Sticht hoe met zelfopofferende arbeid het vaderland in tien jaren uit de puinhopen is opgeheven, om juist in deze allermoeilijkste tijden te staan als een rots in de stormen.

* *

Tot slot zouden wij ons zelf twee vragen willen stellen:

- 1e. Bestaat er een redelijke kans om met het Oosten tot overeenstemming te komen?
- 2e. Bestaat ook in deze veranderde wereld voor het Westen een kans op een menswaardig bestaan?

Beide vragen zouden wij bevestigend willen beantwoorden.

De verdeling van de wereld in invloedssferen, die men over en weer te aanvaarden heeft (hetzij op geestelijk, hetzij op economisch gebied) is geen novum. Het was bijvoorbeeld het gevolg van het grote conflict tussen de islamitische en de christelijke wereld. Het is blijkbaar ook het standpunt van de Franse premier Mendès-France, dat hij op 19 November jl. voor de National Press Club in Washington verdedigd heeft. Volgens hem zouden de landen zich van inmenging in de interne ontwikkeling van andere moeten onthouden. Voor ons is dit denkbeeld te negatief en komt o.i. ook teveel neer op de bestending van het soort „co-existentie”, dat tot op zekere hoogte heden ten dage al bestaat.

Wij zouden vooral de jongeren willen toeroepen: „verzet u tegen de confectiemens die het werk alléén als een noodzakelijk kwaad beschouwt ter verkrijging van een hogere levensstandaard. Besef, dat werk de enige *mogelijkheid* is, waardoor de mens tot schepper wordt en dat hij door dit vermogen, dat ieder individueel in zich draagt, *vrij* wordt. *Vrij* van angst om het bestaan, *vrij* van angst voor onderdrukking door andersdenkenden of maatschappelijk hoger geplaatsten; *vrij* vooral om onze eeuwige missie in de wereld te kunnen vervullen: deze steeds opnieuw volgens *onze* ideeën te hervormen en te verbeteren, tot aan het einde der dagen”.

* *

Rotterdamsche Couranten Import en Kioskenonderneming v/h VAN DITMAR

Schiestraat 32-36, Tel. 111095 (3 lijnen) Rotterdam

Verzorgt Uw abonnementen op al Uw buitenlandse couranten, tijdschriften en vakbladen op elk gebied, uit alle delen der wereld.

Onze uitgebreide catalogus bevattende ruim 150 branches met meer dan 3000 titels, en abonnementsprijs, is voor belangstellenden gratis verkrijgbaar.

**ONZE MEDEWERKERS VERSTREKKEN
GAARNE DESKUNDIGE VOORLICHTING**

(Advertentie)

is op dit punt van Amerikaanse zijde nog lang geen tegemoetkomende houding te verwachten.

Ons antwoord op de vraag, of voor het Westen onder de gegeven omstandigheden een kans op een *menswaardig* bestaan aanwezig is, zal misschien velen teleurstellen, want voor ons is *menswaardig* bestaan geenszins identiek met een hoge en steeds hoger wordende levensstandaard. Het ware trouwens treurig met ons gesteld, indien wij als *enig* levensdoel de bevrediging van materiële behoeften zochten. Bovendien zouden wij het zonder mankeren tegenover de andere ideologieën afleggen, indien wij in de strijd om de rechtvaardiging en verdediging van onze beschaving niets anders in de weegschaal konden leggen dan de „know how” ter verkrijging van „brood en spelen”.

Het Westen heeft, dank zij het Christendom, een *geestelijk* kapitaalgoed voortgebracht, dat de gehele wereld doordrongen heeft en dat de mensheid ook in de toekomst zal bevruchten, vooropgesteld, dat wij niet *zelf* de productie daarvan ondermijnen en onmogelijk maken.

Europa heeft *mensen*, individuen, evenbeelden God's, voortgebracht, die het gehele universum in zich dragen en die als hoogste doel eisen om zich, op welk gebied dan ook, als *scheppende* geesten te mogen manifesteren. De ergste vijand die het Westen bedreigt, is de aanslag, die door *ons zelf* op de geestelijke vrijheid van de mens gepleegd wordt, waardoor terwille van materiële rechtvaardigheid het individu tot geestelijke gelijkschakeling gedoemd wordt.

Wij zouden vooral de jongeren willen toeroepen: „verzet u tegen de confectiemens die het werk alléén als een noodzakelijk kwaad beschouwt ter verkrijging van een hogere levensstandaard. Besef, dat werk de enige *mogelijkheid* is, waardoor de mens tot schepper wordt en dat hij door dit vermogen, dat ieder individueel in zich draagt, *vrij* wordt. *Vrij* van angst om het bestaan, *vrij* van angst voor onderdrukking door andersdenkenden of maatschappelijk hoger geplaatsten; *vrij* vooral om onze eeuwige missie in de wereld te kunnen vervullen: deze steeds opnieuw volgens *onze* ideeën te hervormen en te verbeteren, tot aan het einde der dagen”.

* *

Deze overpeinzingen leiden tot de vaste en vreugdevolle overtuiging, dat wij hier, in *deze* omgeving, in *deze* geest overtuiging zijn en, *vrij* van eigen-materiële overwegingen, alléén denken kunnen en denken willen aan de grote

algemene belangen, in het bijzonder aan die van eigen stad en haven, die onze volle inspanning en onze overgave, onze volledige overgave vragen.

Na de bevrijding is ons de verheugende taak opgelegd om, hand in hand met bestuurderen der gemeente, met terzijdestelling van zoveel persoonlijke overwegingen, ja zelfs met terzijdestelling van zoveel politieke overwegingen, samen te bouwen aan dat ene grote doel om deze stads- en havengemeenschap te maken tot een nieuw,

schoon en sterk geheel, waarin het goed is te leven en waarin het goed is te werken, maar vooral waarin het goed is te dienen.

Ons wil het altijd voorkomen, dat wij hier schouder aan schouder staan; dat wij samen de wacht hebben betrokken en dat wij elkander beloofd hebben deze post niet te zullen verlaten vóórdat het grote doel waarvoor wij gesteld zijn is bereikt en vóór de groote taak is volbracht.

3 Januari 1955.

Het sigarenverbruik na de accijnswijziging van 1952

De Nederlandse sigarenindustrie ondervond in de jaren na de oorlog grote moeilijkheden, voornamelijk als gevolg van een sterke vermindering van het binnenlandse sigarenverbruik. In 1938 werden per hoofd gemiddeld 178 sigaren verbruikt, terwijl dit in 1948 slechts 92 stuks bedroeg. Deze vermindering van het sigarenverbruik spreekt te meer, omdat in 1948 het verbruik van sigaren niet meer door rantsoenering beperkt was, terwijl dit nog wel het geval was voor sigaretten en kerftabak. Medio 1949 werd ook voor deze tabaksproducten de rantsoenering beëindigd. In de jaren 1949, 1950 en 1951 daalde het sigarenverbruik nog verder en werden per hoofd resp. 88, 79 en 70 sigaren gerookt. Deze ontwikkeling scheen op den duur de ondergang voor een groot deel van de sigarenindustrie in te houden.

Hiermee ontstond in feite een wonderlijke toestand. De industrie brengt enerzijds vele miljoenen op voor de Schatkist — sigarenaccijns — anderzijds werden binnen de industrie grote financiële moeilijkheden ondervonden. Daarbij kwam dat i.v.m. de arbeidsintensiteit van de sigarenindustrie de werkgelegenheid een gevoelige terugslag ondervond. Door de betrekkelijk geringe spreiding van deze industrie werden enige gebieden, o.a. in Noord-Brabant, speciaal door deze ontwikkeling getroffen. Het aldus ontstane werkgelegenheidsprobleem bracht de Regering tot het voorstellen van fiscale tegemoetkomingen aan de sigarenindustrie. Deze leidden ten slotte tot een opheffing van de omzetbelasting en een verlaging van de accijns op sigaren. Deze laatste wijziging trad op 28 Mei 1952 in werking. Beide maatregelen waren als tijdelijk bedoeld en beoogden de industrie een zodanige impuls te geven, dat de verkregen vooruitgang op eigen kracht kon worden geconsolideerd en eveneens de weg zou zijn geopend voor een verdergaande verbetering van de financiële verhoudingen.

Voor de benadering van de mogelijke omzetvergroting c.q. verlaging van de accijnsopbrengst werd indertijd een berekening gemaakt van de prijselasticiteit van sigaren. Op basis van de verbruikscijfers over de periode 1925 - 1938 werd een uitkomst van -1 verkregen¹⁾. Een vraagpunt was echter in hoeverre deze op de vooroorlogse verhoudingen gebaseerde prijselasticiteit ook zou gelden voor de omstandigheden zoals deze zich na 1945 voordeden. Aangenomen werd, dat bij het verbruiksniveau van 1951 het minimum reeds zo dicht zou zijn benaderd, dat thans, zij het op een veel lager niveau, weer met de voorheen bestaande prijselasticiteit gerekend zou mogen worden. In kringen van het bedrijfsleven bleken andere gedachten te bestaan en werd gesuggereerd, dat de prijselasticiteit thans tussen -2 en -3 zou liggen.

Thans kan worden nagegaan of de invloed van de

accijnsverlaging van Mei 1952 op het binnenlands verbruik zich overeenkomstig de vooroorlogse prijselasticiteit van -1 heeft voltrokken of dat de ontwikkeling een geheel andere is geweest. Hiertoe staat een berekening van het C.B.S. ter beschikking²⁾, waarin het sigarenverbruik o.a. voor de jaren 1951 en 1953 wordt weergegeven. Beide jaren vormen een aanvaardbare basis voor de berekening van de prijselasticiteit, zoals deze bij de accijnsverlaging van Mei 1952 gerealiseerd werd. Gedurende 1951 werd het binnenlands verbruik nog niet beïnvloed door de op handen zijnde accijnsvermindering en aangenomen kan worden, dat de doorwerking van de prijsverlaging op het verbruik aanvang 1953 beëindigd was. Dit laatste blijkt uit het verloop van de gecumuleerde banderollecijfers, waarbij de omzetvergroting in 1953 boven 1951 van maand tot maand constant is.

Gedurende 1951 en 1953 werden in totaal resp. 722 en 870 mln sigaren en senioritas in het binnenland geconsumeerd. Dit betekent een stijging van 20,5 pCt. Aangezien de bevolking in deze jaren met 2,2 pCt toenam, onderging het verbruik per hoofd een stijging van 17,9 pCt.

Het merendeel van de sigarenfabrikanten besloot tot een uniforme prijsverlaging. Gewogen naar de mate waarin de uiteenlopende prijsklassen in 1951 verbruikt werden, bedroeg de prijsindex van het gehele sigarenpakket na deze prijsverlaging 87 (1951 = 100). De consument rookte na de accijnsverlaging gemiddeld een betere kwaliteit sigaar, aangezien de gemiddelde prijs van het verbruikte pakket gedurende 1953 slechts 11 pCt beneden het niveau van 1951 kwam te liggen. Voor de berekening van de gerealiseerde prijsindex wordt uiteraard van de feitelijke prijsverlaging met 13 pCt uitgegaan.

Het sigarenverbruik werd niet alleen beïnvloed door de prijsverlaging, maar eveneens door de stijging van het inkomen. Gemeten naar het volume van het totale verbruik nam het inkomen van 1951 op 1953 toe met 3,7 pCt. Volgens berekeningen op basis van vooroorlogse cijfers zou de inkomenselasticiteit tussen $+0,8$ en $+0,9$ liggen. Daarentegen zou de ontwikkeling van het sigarenverbruik in 1954 op een hogere inkomenselasticiteit kunnen wijzen. In 1954 vertoonde de sigarenconsumptie per hoofd nl. een stijging met 8 pCt t.o.v. het niveau in 1953. Terwijl de sigarenprijzen in beide jaren geen verandering ondergingen, vermeerderde de totale consumptie c.q. inkomen per hoofd met ca 6 pCt. De hieruit volgende inkomenselasticiteit van ca 1,3 zou echter wel iets te hoog kunnen zijn, wegens de stimulering, die voor de sigarenafzet uitging van de recente publicaties over het verband tussen kanker en het roken van sigaretten. Het is echter zeker denkbaar dat bij het lagere verbruiksniveau t.o.v. voor

¹⁾ Gepubliceerd in „Statistische en Econometrische Onderzoekingen”, 3de kwartaal 1954.

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 10 December 1952.

de oorlog de inkomenselasticiteit thans hoger is dan toen. Mede i.v.m. de geringe invloed, die het inkomenseffect in dit geval op de te verifiëren prijselasticiteit heeft, kan het verantwoord worden geacht met een inkomens-elasticiteit van ongeveer + 1 te rekenen.

De vermeerdering van het sigarenverbruik, zoals dit na de accijnsverlaging gerealiseerd werd, kan nu worden toegerekend

- 1e aan de inkomensstijging;
- 2e aan de prijsverlaging.

De inkomensstijging bedroeg 3,7 pCt. Bij een inkomens-elasticiteit van + 1 kan hieraan een omzettoeneming van 3,5 à 4 pCt worden toegerekend. Pro resto veroorzaakte de prijsverlaging dus een omzetverhoging met 13,5 à 14 pCt. Zoals eerder bleek bedraagt de prijsindex na de accijnswijziging 87 (1951 = 100). Hieruit resulteert een prijselasticiteit van ca -1 à -1,1. De veronderstelling, dat voor de benadering van de te verwachten omzetoontwikkeling weer de vooroorlogse prijselasticiteit mag worden gehanteerd, is dus inderdaad door de feiten bevestigd.

De Overheid derfde met deze accijnsverlaging een gedeelte van de accijnsopbrengst, die kan worden berekend door toepassing van het accijnspercentage op de kleinhandelswaarde der gebanderolleeerde sigaren. Aldus bedroeg de accijnsopbrengst in 1951 en 1953 resp. f 40 mln en f 23 mln. Voor 1953 werd de opbrengst gunstig beïnvloed door de bevolkingsvermeerdering en de toeneming van het inkomen. Wanneer de invloed hiervan wordt uitgeschakeld, veroorzaakte de accijnsverlaging op zich zelf in 1953 een opbrengstvermindering van ca f 18 mln.

Een vergelijking van de kosten van deze maatregel met het verkregen effect is m.i. niet op zijn plaats. Het ging hierbij niet zozeer om het scheppen van werkgelegenheid (hoewel volgens de Algemene Industrie Statistiek ca 1.800 personen aangetrokken werden) als wel om het bredere motief: de met ondergang bedreigde sigarenindustrie weer op gang te helpen. Als zodanig is de accijnsverlaging inderdaad een effectieve steun geweest van de reclameleus „Een sigaar is toch maar je ware”.

's-Gravenhage.

Drs J. AMELUNG.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

De P.T.T. in 1953

Financiële resultaten.

Het is misschien niet zo merkwaardig dat de econoom geneigd is, bij de beoordeling van de activiteiten van een onderneming, zijn aandacht in eerste instantie te fixeren op de financiële resultaten. Toch is het goed als wij ons — zeker waar het betreft een beoordeling van de faits et gestes van een bedrijf als de P.T.T., een bedrijf dat zoveel maatschappelijk nut sticht — van de beperktheid van deze toespitsing bewust zijn. Dit gesteld zijnde, wenden wij ons thans tot het jaarverslag-onderdeel, getiteld: „de financiële toestand van het bedrijf”.

„De gunstige economische toestand waarin ons land in 1953 verkeerde was ook op de omvang van het P.T.T.-verkeer van invloed, zodat de financiële resultaten ten opzichte van het vorig jaar verbeterden. Daarnaast deden zich ook enige bijzondere factoren voor welke een gunstige invloed op het bedrijfsresultaat uitoefenden en wel de tariefsverhogingen welke in de loop van 1953 van

De Maatschappij die z er bijzondere voordelen biedt

**ZWITSERSCHER MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENSVZERKERING EN LUFRENT**

Een symbool van veiligheid
Herengracht 500 - Amsterdam - Telefoon 37171

(Advertentie)

toepassing werden en de vermindering van de verplichte uitkering aan het Rijk, waarvan het percentage van 6 op 3,5 werd gebracht. Deze laatste maatregel stelde het bedrijf in staat de omvang van de tariefsverhoging tot een minimum te beperken”.

Deze belangrijke zinnen uit het jaarverslag willen wij laten voorafgaan aan een overzicht van de bedrijfsuitkomsten in 1953, waaraan, ter vergelijking, de resultaten over de drie voorgaande jaren zijn toegevoegd. Daar zulks ook in het jaarverslag geschiedt, worden hier zowel de cijfers op basis van historische uitgaafprijs als die op basis van vervangingswaarde vermeld. Het verslag spreekt te dezer zake van „berekend overschot” resp. van „reële winst”; ditmaal is het o.a. met het gebruik van deze termen dat de P.T.T. haar oordeel over de „basing” (historische uitgaafprijs of vervangingswaarde) bij de resultatenberekening niet onder stoelen of banken steekt.

Bedrijfsresultaten

(in miljoenen guldens)

	1950		1951		1952		1953	
	AK	VW	AK	VW	AK	VW	AK	VW
Postdienst	- 4,7	- 6,3	- 6,2	- 7,4	- 5,8	- 7,0	+ 4,1	+ 1,9
Telegraafdienst	- 0,8	+ 1,2	+ 0,6	+ 0,3	+ 1,4	+ 1,2	+ 3,5	+ 3,1
Telefoondienst	+ 31,3	+ 8,0	+ 24,9	+ 8,0	+ 35,9	+ 21,5	+ 45,6	+ 31,3
Draadomroep	- 2,5	- 2,8	- 5,1	- 6,2	- 9,1	- 10,5	- 3,3	- 5,5
Radio-omroep	- 0,2 a)	- 0,1	- 0,2 a)	-	-	-	-	-
Saldo verkeersbedrijf ..	+ 23,1	- 2,4	+ 14,0	- 5,3	+ 22,4	+ 5,2	+ 49,9	+ 30,8
Postcheque- en giro- dienst	+ 7,3	+ 7,2	+ 3,9	+ 3,9	+ 4,3	+ 4,3	+ 5,8	+ 5,8
Exploitatiesaldo	+ 30,4	+ 4,8	+ 17,9	- 1,4	+ 26,7	+ 9,5	+ 55,7	+ 36,6

AK = becijferd op basis van aanschaffingskosten.
VW = becijferd op basis van vervangingswaarde.
a) lasten proefnemingen televisie.

Bij kennisname van deze cijfers, vooral na vergelijking van de exploitatiesaldi van 1952 en 1953, dringt zich de wenselijkheid op van een analyse van de vooruitgang in resultaten. Gezien de in het verslag verschaft gegevens en het sterk afwijkende karakter van de postcheque- en girodienst, zullen wij het verschil in exploitatiesaldo, bij basering „aanschaffingskosten” tussen 1952 en 1953, voor het verkeersbedrijf, ad f 27,5 mln (f 49,9 mln minus f 22,4 mln), nader onderzoeken.

a. Sinds 1950 is het bij de P.T.T. gebruikelijk om op de investeringen, die in een bepaald jaar worden gedaan, in dat zelfde jaar een derde deel extra af te schrijven. Dit heeft tot gevolg dat de afschrijvingen op die investeringen in de op dat bepaalde jaar volgende jaren, ieder jaar een derde lager zijn dan zij zonder die „vervroegde” afschrijving zouden zijn geweest. Deze verschuivingen in de afschrijvingen leiden dus tot corresponderende winstverschuivingen. Aan de hand van in het jaarverslag verstrekte gegevens kan worden berekend dat het verschil in exploitatiesaldo tussen 1952 en 1953 voor f 2 à f 3 mln wordt veroorzaakt door de genoemde verschuivingen.

b. Na de voortdurende stijging van het nadelig exploitatiesaldo van de draadomroep in de jaren 1950 tot en met 1952 (resp. f 2,5; f 5,1 en f 9,1 mln) kan men de daling van dit nadelig saldo tot f 3,3 mln in 1953 met

vreugde begroeten. Wanneer men zich evenwel nader in dit bedrijfsonderdeel verdiept, blijkt een betuigeling van deze vreugdegevoelens vooralsnog gepast. Op het exploitatie-overzicht van de draadomroep komen nl. enkele verliesposten voor, tezamen groot f 11,7 mln, die niet in het exploitatiesaldo tot uitdrukking komen, omdat zij bestreden zijn uit een speciale reserve. Het grootste deel van deze f 11,7 mln werd aangewend voor een extra afschrijving op bedrijfsmiddelen (alle investeringen tot en met 1950 zijn thans geheel afgeschreven); f 4 mln werd besteed voor een slotuitkering aan vroegere exploitanten van radiodistributiecentrales. Indien de reserves niet waren aangesproken zou het nadelige exploitatiesaldo van de draadomroep in 1953 f 11,7 mln groter en dus het verschil tussen de exploitatiesaldi van het verkeersbedrijf in 1952 en 1953 f 11,7 mln kleiner zijn geweest.

Men kan stellen dat, wanneer deze f 11,7 mln in het exploitatiesaldo tot uitdrukking wordt gebracht, 1953 geen goed vergelijkingsjaar meer kan zijn. Echter, het hoge nadelige exploitatiesaldo in 1952 is ook door „bijzondere” verliesposten beïnvloed. In ieder geval zal men er goed aan doen het verschil in de exploitatiesaldi van de draadomroep tussen 1952 en 1953 ad ca f 6 mln te ignoreren. Intussen heeft de extra afschrijving van ca f 8 mln wel tot gevolg dat de afschrijvingen resp. exploitatiesaldi in de komende jaren niet „zuiver” zullen zijn, omdat zij niet kunnen worden losgemaakt van deze afboeking in 1953. In zekere zin zou men kunnen zeggen dat ten aanzien van de draadomroep naar kleinere tekorten wordt toegerekend.

c. In de oorlogsjaren werd door de bezetter een maatregel ingevoerd, waarbij de P.T.T. werd verplicht 6 pCt van zijn bedrijfsontvangsten aan het Rijk uit te keren. Na de oorlog is deze maatregel gehandhaafd. Daar de P.T.T. van bepaalde belastingen was vrijgesteld, werd deze uitkering uit hoofde van concurrentie-overwegingen billijk geacht. In de verslagen van de laatste jaren is meerdere malen op de zwaarte van deze last gewezen. Zoals wij reeds aan het verslag ontleenden, is het percentage van deze uitkering voor 1953 tot 3½ teruggebracht; uit de bladzijden 35 en 82 van het jaarverslag blijkt dat deze uitkering ten aanzien van de postcheque- en girodienst zelfs geheel vervallen is. Voor zover de P.T.T. geen monopolist is, maar tezamen met andere en met name met particuliere ondernemingen op één markt verschijnt, zou deze verlaging van invloed kunnen zijn op de concurrentieverhoudingen. Wij zullen hier thans niet uitvoerig bij stilstaan; wel willen wij ons de invloed van deze verlaging op de resultaten realiseren. In 1952 nu bedroeg de hier bedoelde uitkering aan het Rijk voor het verkeersbedrijf in totaal f 18,5 mln. Bij gelijke bedrijfsopbrengsten zou deze uitkering over 1953 dus f 10,8 mln hebben bedragen. Dit betekent dus dat, wanneer deze percentagewijziging niet had plaatsgevonden, het verschil in de exploitatiesaldi van het verkeersbedrijf van 1952 en 1953, bij gelijke bedrijfsopbrengsten, ca f 8 mln kleiner zou zijn geweest.

Wanneer men nu deze in a, b en c gegeven verschilanalyse overziet, komt men tot de conclusie dat er van een belangrijke, positieve invloed op de bedrijfsresultaten van de zijde van „de conjunctuur” en van de tariefsverhoging niet kan worden gesproken, althans kan men de meergenoemde vooruitgang in resultaten niet in belangrijke mate aan deze factoren toeschrijven. Natuurlijk zijn de opbrengsten en ten gevolge van de ontwikkeling van de economische situatie in Nederland en ten gevolge van de tariefsverhogingen niet onbelangrijk gestegen;

anderzijds zijn echter de kostenstijgingen zover voortgeschreden dat per saldo het exploitatieresultaat daardoor geen aanzienlijke verbetering onderging. Zeker als men vervolgens de onvermijdelijke kostentoenamen in 1954 (bijv. de algemene salarisverhogingen) in aanmerking neemt, wordt de gematigdheid in het optimisme ten aanzien van de toekomst, die in het jaarverslag doorklinkt, beter begrijpelijk.

Opgemerkt worde nog dat van het saldo van de algemene verlies- en winstrekening ad f 54 mln, een bedrag van f 265.500 als winst werd uitgekeerd aan het Rijk; het overige werd aangewend ter verhoging van de afschrijvingen (bijna f 42 mln) en van de reserves (f. 12 mln).

De afzonderlijke bedrijfsonderdelen in vogelvlucht.

De „productie” van de postdienst nam in 1953 duidelijk toe. Zo steeg het verkeer met het buitenland ruim 11 pCt ten opzichte van 1952. Zeer opvallend is in dit verband de enorme expansie in de na-oorlogse jaren in de verzonden briefpost naar de emigratielanden. Voor het eerst na de oorlog vertoont deze dienst in 1953 een voordelig exploitatiesaldo; het verslag vermeldt evenwel dat alleen al de kostenstijging als gevolg van de algemene salarisverhoging per 1 Januari 1954 dit „overschot” in grootte overtreft.

De postcheque- en girodienst heeft in niet geringe mate te kampen gehad met personeelsmoeilijkheden. Door personeelswerving in de Noordelijke provincies is men er in geslaagd deze moeilijkheden (voorlopig?) te overwinnen. Hoewel het in het verslag onder „personeelszaken” vermelde duidelijk maakt dat de P.T.T. bij de werving en bij de huisvesting van dit jonge personeel zeer kies tewerk gaat en deze actie terecht als een noodmaatregel kenschetst, rijst toch de vraag, als men bijv. leest dat in 1953 bijna 20 pCt van het personeel bij dit bedrijfsdeel de dienst verliet, of deze moeilijke verkrijgbaarheid van personeel en dit enorme verloop, niet een hernieuwde bestudering van de werkmethoden uiterst wenselijk maken. Of niet de aard van de werkzaamheden en misschien ook de promotiekansen tot een reorganisatie, wellicht tot een grotere mechanisatie van de werkmethoden, dwingen. De bedrijfsresultaten van dit onderdeel vertoonden geen noemenswaardige vooruitgang; elimineert men de afschaffing van de uitkering aan het Rijk voor dit bedrijfsdeel dan is het exploitatiesaldo zelfs lager dan dat over 1952.

Ten aanzien van de telegraafdienst (waaronder ook de telex ressorteert) kan worden gewezen op de geleidelijke daling sinds vele jaren van het binnenlandse openbare verkeer en op de sterke groei in het internationale telexverkeer. Het exploitatiesaldo vertoonde opnieuw enige verbetering.

De voortdurende en sterke ontwikkeling van de telefoondienst zou wellicht goed materiaal bieden voor uitvoerige sociologische beschouwingen. Het verslag biedt omtrent deze ontwikkeling en bijv. over de verschillen in het locale telefoongebruik en in de gespreksduur meerdere interessante gegevens. Enkele belangrijke cijfers willen wij de lezer niet onthouden.

	1939	1953
jaarlijks aantal lokale gesprekken (in miljoenen)	385	656
jaarlijks aantal interlocale gesprekken (in miljoenen)	66	206
jaarlijks aantal gesprekken per aansluiting	200	330

De exploitatiesaldi van de telefoondienst laten er geen twijfel over bestaan dat dit bedrijfsdeel veruit het meest rendabel is.

Ten slotte: de draadomroep, voorheen radiodistributie geheten. Het aantal draadomroepaansluitingen, dat van

1951 op 1952 met 3.885 toenam, steeg van ultimo 1952 tot ultimo 1953 slechts met 3.303; in procenten uitgedrukt bedroeg de stijging van 1952 op 1953 ca 0,7 (de toename in het aantal geregistreerde ontvangtoestellen bedroeg in dezelfde periode 7 pCt). Over de exploitatieresultaten werd reeds onder „financiële resultaten” een en ander opgemerkt. Het is een trieste zaak met dit bedrijfs onderdeel. Het verslag, dat drie bladzijden kostenbeschouwingen biedt, wijdt aan de opbrengsten één zin: „De opbrengsten tonen ten opzichte van het vorige jaar slechts een geringe vermeerdering”. Sobere taal, die, tezamen met de afwezigheid van een prognose, tot grootse toekomstvisioenen weinig aanleiding biedt.

Wanneer wij ons ten slotte nog een opmerking over de vorm van het jaarverslag veroorloven, dan kan die niets anders inhouden dan een getuigenis van onze bewondering voor de nieuwe, stijlvolle uitvoering van het jaarverslag.

Voorburg.

Th. M. SCHOLTEN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de beide laatste weken van het oude jaar krap. M.i.v. 23 December werd de callgeldnotering verhoogd van $\frac{1}{2}$ tot $\frac{3}{4}$ pCt. Ook de marktdiscontos trokken enigszins aan, waarbij kortlopend papier op 15/16 pCt kwam.

De voornaamste oorzaak van de verkrapping werd gevormd door een stijging van de bankbiljettencirculatie (+ f 165 mln tussen 13 en 27 December). De toeneming van de goud- en deviezenvoorraad van de Centrale Bank, die sinds medio November aan de gang is bleek ook nu weer de verkrappende factoren — thans de toeneming der chartale geldsomloop, vóór enige weken de stijging van het kassaldo van het Rijk — niet te kunnen compenseren.

De verkrappingen die de geldmarkt in 1954 herhaaldelijk onderging, hingen vnl. samen met het feit, dat er — met uitzondering van de eerste maanden — betrekkelijk weinig schatkistpapier afliep. Hierdoor en ten gevolge van het blokkeren van thans ca f 500 mln liquide middelen der banken door de kaspercentageregeling werd in 1954 het bankwezen, en niet de Schatkist, wederom de instantie, die liquiditeitsschokken moest opvangen.

Voor het eerst sinds 19 Juli 1954 werden er in de week van 13-20 December schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank gekocht (t.w. f 8 mln). I.v.m. de uitgifte der nieuwe staatslening werd de afgifte van dergelijk papier — evenals bij vorige gelegenheden — inmiddels per 22 December gestaakt.

De kapitaalmarkt.

Was 1953 — in tegenstelling met de drie daaraan voorafgaande jaren — reeds een gunstig jaar voor aandelenbelegging geweest, in nog veel sterker mate gold zulks voor 1954. De meeste aandelen — Indonesische fondsen vormden een uitzondering — stegen zeer sterk in koers, terwijl de rendementen, dank zij vele dividendverhogingen, nochtans vrij bevredigend bleven. Het meest geprononceerd was de koersstijging bij de internationaal georiënteerde fondsen. Hierbij moet nog in aanmerking worden genomen, dat in 1954 bij Koninklijke en Unilever een bonus van resp. 20 en 25 pCt in aandelen werd uitgekeerd, terwijl aandeelhouders Philips een bijschrijving

van 331/3 pCt plus nog een claim (beurswaarde 30 December ca f 740) ontvingen.

Naast grote verkopen naar het buitenland van Nederlandse aandelen speelde hierbij ongetwijfeld ook een gewijzigde houding bij de betreffende ondernemingen tegenover de aandeelhouders-beleggers een rol; t.a.v. laatstgenoemden was hierbij van een zeker „eerherstel” sprake.

Veel minder schitterend qua koersstijging en rendement waren de met obligatiebelegging in 1954 bereikte resultaten, vooral indien rekening wordt gehouden met de dalende koopkracht van de gulden.

Aand. indexcijfers	30 Dec. 1953	24 Dec. 1954	30 Dec. 1954
Algemeen	167,9	223,4	227,1
Industrie	234,2	325,0	328,6
Petroleum	161,3	295,9	295,4
Scheepvaart	175,9	219,3	223,3
Banken	145,7	181,0	184,6
Indon. aand.	59,8	66,4	67,3
Aandelen			
Kon. Petroleum	350½	538¼	537½
Unilever	225½	377½	388
Philips	202	316¼	332¼
A.K.U.	177¼	310½	321
Kon. Ned. Hoogovens	173	281	290
Van Gelder Zn.	181½	251	261
H.A.L.	146¼	180	180¼
Amsterd. Rubber	96	99	99¼
H.V.A.	119¼	135½	135
Staatsfondsen			
2½ pCt N.W.S.	793 ¹⁶ / ₁₆	81	81¼
3-3½ pCt 1947	99½	100 ⁹ / ₁₆	100½
3 pCt Grootboek 1946	987 ¹⁶ / ₁₆	99¼	99¼
3 pCt Dollarlening	95 ¹¹ / ₁₆	98¼	99¼
Diverse obligaties			
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101¼	102	101½
3½ pCt Philips 1948	101¼	102¼	102¼
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	99	100	101

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN NEDERLAND ¹⁾ 2)

1948 = 100	1951	1952	1953	Aug. 1954	Sept. 1954	Oct. 1954
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	142	141	137	122	121	123
dierlijke	105	119	110	110	111	120
totaal	122	129	123	116	116	122
Grondstoffen voor:						
houtwaren	172	157	147	151	152	153
chem. producten	145	141	120	119	118	119
textielwaren	193	149	140	145	145	141
leer en leerwaren ..	194	127	134	119	117	116
metaalwaren	182	179	147	142	143	142
papier ³⁾	225	149	106	115	115	115
hulpstoffen	157	177	179	180	181	181
totaal	171	166	156	155	156	156
Afgewerkte prod.:						
glas, aardewerk, enz.	125	131	149	155	155	157
houtwaren	110	111	104	106	106	108
chem. producten ..	137	132	121	121	122	123
textielwaren	166	138	134	135	136	135
leer- en rubberwaren	160	137	135	132	132	132
papierwaren	182	153	131	141	141	142
metaalwaren	147	148	140	137	137	138
gefabriceerde voed. en genotmiddel.	131	134	131	135	135	134
overige producten ..	131	129	138	163	162	158
totaal	143	135	132	135	135	135
Algemeen indexcijfer	143	140	134	134	134	136

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

³⁾ In de reeks „grondstoffen voor papier” is papierhout vervangen door houtslip.

DE NEDERLANDSCHE BANK

(Voornaamste posten in duizenden gulden)

Data	Munt en Muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening in courant
29 Nov. 1954	3.035.692	1.485.374	1.319	249.841	34.539
6 Dec. 1954	3.034.534	1.500.307	1.225	243.087	30.141
13 Dec. 1954	3.033.774	1.498.462	1.152	250.715	33.418
20 Dec. 1954	3.033.082	1.533.149	1.144	244.288	35.454
27 Dec. 1954	3.032.406	1.561.355	1.038	247.174	56.988
3 Jan. 1955	3.032.612	1.569.118	1.868	250.817	63.887

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldu in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldu voortvloeiende uit betalings-accorden	Andere saldu van niet-ingezeten
29 Nov. 1954	3.515.561	1.867.726	454.598	703.543	47.881	17.003
6 Dec. 1954	3.461.770	1.927.259	530.097	646.077	41.288	16.812
13 Dec. 1954	3.413.875	1.981.477	609.968	646.077	29.311	17.039
20 Dec. 1954	3.463.697	1.956.284	635.115	646.077	31.565	16.467
27 Dec. 1954	3.579.315	1.895.678	626.458	649.704	41.936	16.812
3 Jan. 1955	3.606.846	1.825.424	482.383	649.704	32.125	1.6015

NATIONALE BANK VAN BELGIË

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudvoorraad	Tegoed op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalings-accorden	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten overheidsfondsen
18 Nov. 1954	38.259	4.468	9.509	13.123	617
25 Nov. 1954	38.345	4.266	9.559	13.139	489
2 Dec. 1954	38.629	3.962	9.694	14.473	631
9 Dec. 1954	38.855	3.746	9.666	14.102	467
16 Dec. 1954	38.914	3.881	9.468	12.924	657
22 Dec. 1954	38.911	3.541	9.644	14.012	265

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldu				Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalings-accorden	
			Schatkist	Banken in het buitenland	Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen	Andere	
18 Nov. 1954	489	99.163	6	89	1.239	1.135	175	438
25 Nov. 1954	508	98.857	6	87	1.236	1.265	131	442
2 Dec. 1954	499	100.749	5	88	1.070	1.104	105	429
9 Dec. 1954	519	100.205	2	88	1.054	1.232	126	336
16 Dec. 1954	552	99.306	7	88	1.037	1.231	118	454
22 Dec. 1954	558	99.836	4	88	1.022	1.150	159	454

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

3 1/4 PCT.

NEDERLANDSE STAATSLENING 1955

(uitgegeven krachtens Leningwet 1953, Stbl. 297)

Bedrag der lening vast te stellen na sluiting der inschrijving

KOERS VAN UITGIFTE 100 %

DOEL DER LENING: CONSOLIDATIE VLOTTENDE SCHULD EN FINANCIERING AFLOSSING BUITENLANDSE SCHULD.

Schuldbewijzen aan toonder groot nominaal f 1000;
Schuldregister-inschrijvingen groot ten minste f 100.000.

Looptijd ten hoogste 40 jaren; jaarlijks wordt 2 1/2 % op de lening afgelost, onder voorbehoud van versterkte of algehele delging.

Coupons per 1 Februari en 1 Augustus.

INSCHRIJVING

op 11 Januari 1955 van 9 tot 16 uur

bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te Amsterdam, uitsluitend door bemiddeling van Banken of Commissionnaires in Effecten, leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam, van de Vereeniging van Effectenhandelaren te Rotterdam of van de Bond voor den Geld- en Effectenhandel in de Provincie te 's-Gravenhage.

Aanvragen tot inschrijving moeten zo tijdig worden opgegeven, dat zij door de Bank of Commissionnaire op de inschrijvingsdag vóór 16 uur kunnen worden ingediend bij het Agentschap.

STARTING

op 1 Februari 1955 vóór 12.30 uur

bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam.

Abonneert U op

De Economist

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

De Erven

F. Bohn te Haarlem

BANK INDONESIA

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmat., goud en saldi aan conv. valuta en vorderingen in goud op de Regering.	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
17 Nov. 1954	1.055.081	337.843	1.267.088	490.927	4.492.813
24 Nov. 1954	1.055.081	333.716	1.292.780	483.567	4.411.295
1 Dec. 1954	1.055.149	282.564	1.354.419	497.273	4.307.208
8 Dec. 1954	1.055.149	385.766	1.379.965	508.160	4.336.835
15 Dec. 1954	1.055.228	378.248	1.379.572	528.999	4.485.830
22 Dec. 1954	1.055.228	241.774	1.427.266	494.915	4.559.642

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi v/d Reg. v/d Rep. Indon.	
			Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
17 Nov. 1954	6.770.237	1.668.594	494.868	2.251.678
24 Nov. 1954	6.789.230	1.672.971	494.868	2.159.705
1 Dec. 1954	6.754.036	1.681.804	494.868	2.112.858
8 Dec. 1954	6.860.520	1.679.996	494.868	2.181.149
15 Dec. 1954	6.954.907	1.691.910	494.868	2.248.172
22 Dec. 1954	7.050.265	1.693.759	494.868	2.166.313

Gaat U naar de Wintersport?

Wij zorgen gaarne voor reisdeviezen

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Rotterdam · Amsterdam · Den Haag · Dordrecht
Haarlem · Schiedam · Amersfoort · Maassluis
Vlaardingen · IJsselmonde · Utrecht

AGENTSCHAPPEN:

Zevenbergen · Vianen · Middelharnis/Sommelsdijk
Vrijhoeve-Capelle · Zwijndrecht

vacatures

GEMEENTE 'S-GRAVENHAGE

Bij de afdeling Economische Zaken der Gemeentesecretarie kunnen worden geplaatst een

JURIST

bij het onderdeel, dat de aangelegenheden betreffende de gemeentebedrijven behandelt, en een

ECONOOM

bij het onderdeel, dat de aangelegenheden van economische aard, verband houdende met het bedrijfsleven, behandelt.

Beiden dienen universeel te zijn gevormd en over redactionele bekwaamheid te beschikken. De jurist dient, bij voorkeur, enige ervaring in overheidsdienst te bezitten, terwijl de econoom over enige ervaring in economisch research-werk dient te beschikken.

Aanstelling zal plaats hebben in de rang van adjunct-commies of commies A. Salarisgrenzen respectievelijk f 3570,- tot f 4680,- en f 4290,- tot f 5760,- (exclusief de opCI-salarisverhoging van 1 October 1954). Aanstelling boven het minimum is niet uitgesloten.

★

Uitvoerige, eigenhandig geschreven, tot Burgemeester en Wethouders gerichte sollicitaties met vermelding van levensloop, huidige werkkring en referenties, alsmede van volledige voornamen, geboortedatum en -plaats, binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad **onder no. 951** te zenden aan de Directeur van het Gemeentelijk Bureau voor Personeelsvoorziening, Kerkplein 3, 's-Gravenhage.

Bij het Bureau van de Provinciale Planologische Dienst in Friesland wordt gevraagd een

SOCIAAL-WETENSCHAPPELIJK MEDEWERKER

aanstelling in de rang van

Planoloog of Planoloog 1e klas

(voorgesteld salaris resp. f 5760—f 8232 en f 7608—f 9480, vermeerderd met 6%).

Salaris en rang nader vast te stellen naar gelang van leeftijd, opleiding en ervaring. - Werkzaamheden: algemene planologie, vooronderzoek en rapporten t.b.v. streekplannen en uitbreidingsplannen en voorts werkzaamheden van algemeen sociaal-wetenschappelijke strekking.

Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan de Directeur van het Bureau van de Provinciale Planologische Dienst in Friesland, Provinciehuis Leeuwarden, binnen drie weken na verschijnen van dit blad.

Verschenen:

Jacht en Taal

Prijs: f 27,50

het nieuwe standaardwerk van Dr A. G. J. Hermans. Behoort in elke jagers-bibliotheek - Verkrijgbaar bij de boekhandel of bij de uitgever:

H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

N.V. METAALBUIZENFABRIEK MIJ. „EXCELSIOR”

te Schiedam,
zoekt een

staffunctionaris

Het is de bedoeling, dat hij in overleg met de Directie de commerciële en administratieve afdelingen van de N.V. coördineert en leidt. Gedacht wordt aan een economisch drs of jurist, met commerciële kwaliteiten en onderhandelingsbegaafdheid, die in een zelfstandige leidinggevende positie kennis en ervaring op bovengenoemde gebieden heeft verworven.

Leeftijd 30 à 40 jaar.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige gegevens worden onder no. 7 ingewacht bij

Psychologisch Adviesbureau
L. Deen en Dr J. G. H. Bokslag
Nwe Binnenweg 474, R'dam.

KWANTITEIT of KWALITEIT

?

Wanneer het U vooral om de kwantiteit van de reacties op door Uw onderneming geplaatste personeelannonces gaat, dan menen wij er goed aan te doen U tevoren te moeten afraden deze annonces ook in „E.-S.B.” te plaatsen. Honderden reacties voorspellen wij U beslist niet.

Wilt U echter een indruk hebben van de kwaliteit van de binnenkomende reacties, dan zal het U interesseren dat talrijke grote ondernemingen regelmatig „E.-S.B.” inschakelen als medium voor het oproepen van functionarissen op hoog niveau. De ervaring leert deze bedrijven namelijk dat een oproep, in „E.-S.B.” geplaatst, een prima selectie van het aantal reacties betekent, hetgeen een niet onbelangrijke aanwijzing is voor wat betreft het „aanbod”.

Zoekt U het in de kwaliteit van de reacties op Uw personeelannonces, dan geven wij U ernstig in overweging om „E.-S.B.” als medium in te schakelen.

Advertentie-afdeling

Postbus 42 — Schiedam

De inschrijving op de 3¹/₄% Nederlandse Staatslening 1955 *sluit op Dinsdag 11 Januari a.s.*

Onze kantoren verstrekken U advies overeenkomstig Uw beleggingsbehoeften en verlenen gaarne hun bemiddeling bij Uw inschrijving.

Een *rendementstabel*, bruikbaar gedurende de gehele looptijd van de lening en speciaal voor dit doel samengesteld, zenden wij U op aanvraag gratis toe.

DE TWENTSCHE BANK

Uw financiële raadsman